

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

к. е. н., доцент Уханова І.О.

“ _____ ” _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»
на тему:

**«Проблеми та перспективи розвитку імпорту товарів легкої
промисловості України»**

Виконавець:

студент 64 групи ФМЕ

Єндилетов Артем Володимирович _____

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Воронова О. В. _____

Одеса – 2023 рік

АНОТАЦІЯ

Єндилетов Артем Володимирович «Проблеми та перспективи розвитку імпорту товарів легкої промисловості України»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2023 р.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес організації імпорту товарів легкої промисловості. У роботі розглядаються теоретико-методичні основи дослідження імпортової діяльності підприємств легкої промисловості. Досліджено чинники, що впливають на ефективність імпортової діяльності та систематизовано методи оцінки ефективності імпортової діяльності підприємства.

Проаналізовано показники сучасного стану та динаміки імпорту продукції легкої промисловості в Україні. Визначені чинники впливу на ефективність імпортової діяльності підприємств легкої промисловості. Проведений аналіз показників ефективності імпорту товарів легкої промисловості України на світовий ринок та чинники, що впливають на попит товарів даної галузі».

Запропоновано шляхи підвищення ефективності імпортової діяльності підприємств легкої промисловості України за рахунок удосконалення нормативно - правової бази та введення інноваційних технологій виробництва.

Ключові слова: імпортна діяльність, легка промисловість, проблеми, перспективи, фактори впливу.

ANNOTATION

Yendylietov Artem Volodymyrovych, "Problems and prospects of development of import of light industry goods of Ukraine"

Qualification work for obtaining the master's degree 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2023.

The master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the process of organizing the import of light industry goods. The paper examines the theoretical and methodological foundations of the study of the import activity of light industry enterprises. Factors affecting the efficiency of import activity were studied and methods of assessing the efficiency of the enterprise's import activity were systematized.

The indicators of the current state and dynamics of imports of light industry products in Ukraine are analyzed. Factors affecting the efficiency of import activity of light industry enterprises are determined. The analysis of indicators of the efficiency of the import of goods of light industry of Ukraine to the world market and the factors affecting the demand for goods of this industry was carried out.

Ways to increase the efficiency of the import activity of light industry enterprises of Ukraine due to the improvement of the regulatory and legal framework and the introduction of innovative production technologies are proposed.

Key words: import activity, light industry, problems, prospects, influencing factors.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПОРТУ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	6
1.1. Особливості функціонування ринку товарів легкої промисловості.....	6
1.2. Імпорт товарів легкої промисловості як чинник впливу на економічний розвиток країни.....	11
1.3. Методичний аспект дослідження імпорту товарів легкої промисловості..	18
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІМПОРТУ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ.....	24
2.1. Загальна характеристика стану легкої промисловості України.....	24
2.2. Аналіз чинників, що впливають на обсяги імпорту товарів легкої промисловості України.....	46
2.3. Аналіз показників імпорту товарів легкої промисловості України.....	56
Висновки до розділу 2.....	67
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІМПОРТУ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ.....	69
3.1. Рекомендації щодо змін у законодавчій системі регулювання імпорту товарів легкої промисловості	69
3.2. Стратегія вирішення проблем, пов'язаних з імпортом товарів в галузі легкої промисловості.....	73
Висновки до розділу 3.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88

ВСТУП

Легка промисловість, як галузь, відіграє важливу роль у виробництві валового національного продукту в економіці України. Приблизно половина випуску непродовольчих товарів народного споживання в Україні припадає на легку промисловість. Ця галузь виробництва є однією з найважливіших серед непродовольчих секторів. Продукція легкої промисловості спрямована на задоволення потреб населення, забезпечуючи його тканинами, одягом, взуттям та іншими предметами споживання. Крім того, ці продукти використовуються як сировина та допоміжні матеріали в інших галузях промисловості, таких як харчова та машинобудівна.

На сьогоднішній день ця галузь переживає кризовий період, і тому аналіз її сучасного стану та проблем імпорту дозволить визначити можливості та перспективи відновлення та розвитку легкої промисловості України, що і обумовлює актуальність теми.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Головною метою роботи є теоретико-практичне обґрунтування напрямів розвитку імпорту товарів легкої промисловості України.

Для досягнення поставленої мети були поставлені такі завдання:

- визначити особливості функціонування ринку товарів легкої промисловості;
- дослідити імпорт товарів легкої промисловості як чинник впливу на економічний розвиток країни;
- встановити методичні аспекти дослідження імпорту товарів легкої промисловості;
- проаналізувати імпорт товарів легкої промисловості України;

- визначити перспективи розвитку імпорту товарів легкої промисловості.

Об'єктом дослідження є процес організації імпорту товарів легкої промисловості.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні аспекти розвитку імпорту товарів легкої промисловості.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань дослідження в роботі були використані наступні методи: систематизації та узагальнення, аналіз і синтез, індукція та дедукція, аналітичні та графічні методи.

Виконання кваліфікаційної роботи включало використання програмних пакетів MS Excel.

Інформаційна база дослідження. Для підготовки кваліфікаційної роботи магістра використовувалися наукові-практичні досягнення вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, нормативно-правові акти України, матеріали науково-практичних конференцій.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано 1 статтю.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел (40 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 91 сторінку. Основний зміст викладено на 87 сторінках. Робота містить 10 таблиць та 11 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПОРТУ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

1.1. Особливості функціонування ринку товарів легкої промисловості

Ринок товарів легкої промисловості вважається однією з ключових складових товарного ринку, оскільки він відповідає за задоволення потреб різних верств населення в одязі взутті та може бути поділений на три сегменти: первинний, вторинний та торговий.

Первинний сегмент охоплює постачальників сировини та матеріалів для виробництва одягу, а також фахівців у галузі дизайну та виробників тканин. Другий сегмент включає виробництво самого одягу, тоді як третій - торговий сегмент - налічує споживачів, посередників та різні торгові точки, такі як магазини, мультибрендові бутики, стокові центри, ринки та онлайн-магазини.

Ринок одягу піддатливий впливу зовнішніх факторів, таких як соціальні чинники (мода, культура, спосіб життя), наявність ресурсів, попит і виробництво, політичні і правові аспекти, а також економічні фактори, які можуть включати як позитивні, так і негативні впливи, такі як зміни в купівельній спроможності населення або економічна рецесія [18].

Логічним було тимчасове зниження показників у галузі одягу та взуття під час пандемії Covid-19. Проте наразі світовий попит на ці товари знову зростає. За даними Statista, у 2021 році глобальний ринок одягу досягнув розміру 1,5 трлн доларів США і прогнозується, що він зросте до 2 трлн доларів США до 2026 року. Найбільша частина цього ринку припадає на Сполучені Штати та Китай [17]. У Європі, найбільші ринки включають Німеччину (14,8 млрд євро), Францію (4,2 млрд

євро), Італію (6,5 млрд євро), Іспанію (6,4 млрд євро), Нідерланди (6,1 млрд євро) та Польщу (6,8 млрд євро), що становить приблизно 75% усього європейського імпорту [20].

Структура легкої промисловості є досить складною. Вона відбиває технологічні стадії переробки натуральної чи хімічної сировини. До неї входять сировинні виробництва (отримання бавовни, шкір тварин), напівпродуктові (текстильне, хутряне, шкіряне), що дає кінцеву продукцію (швейна, трикотажна, взуттєва). Особливий вид виробництва – виготовлення своєрідної фурнітури.

Головна зміна у структурі легкої промисловості – різке збільшення частки продукції кінцевих виробництв, що йдуть безпосередньо до споживача. Ця продукція галузі відрізняються набагато вищою вартістю в порівнянні з тканинами, шкірою або хутром. Зовнішня торгівля кінцевими виробами є найвигіднішою їх виробників.

Швейна промисловість перетворилася на провідну галузь усієї легкої промисловості. З огляду на особливості свого виробництва (високої трудомісткості, активності споживчого попиту з його продукцію) вироби цієї галузі визначають всі тенденції розвитку легкої промисловості.

Швейна продукція дуже різноманітна за своїм призначенням, що зумовлює різні умови та передумови її виробництва. Найбільш прості, масові та дешеві вироби не вигідно виробляти у державах з високою оплатою праці. Їх виробництво мігрувало в країни, що розвиваються, і в першу чергу в Азію, найкраще забезпечені сировиною і дешевою робочою силою. Це визначило спеціалізацію багатьох країн регіону на одержанні та постачанні дешевих швейних товарів до багатьох держав світу. У промислово розвинених країнах ці виробництва згорталися.

У Західній Європі та Північній Америці швейна промисловість переорієнтувалася на виготовлення особливо модних, високоякісних та дорогих виробів. Їх виробництво потребує натуральних видів сировини, вартість яких вища, ніж штучних. У створенні таких зразків швейних виробів беруть участь удома моделей, використовується ручна праця висококваліфікованих майстрів. Вони призначаються обмеженого кола споживачів.

Швейна продукція країн, що розвиваються, і розвинених держав в основному призначається для експорту, величина якого в обох групах країн зрівнялася вже до кінця 80-х років. Ці закономірності міжнародного поділу праці швейної промисловості світу повністю відбивають загальні тенденції розвитку всіх сфер матеріального виробництва, формування спеціалізації як країн, а й цілих регіонів.

У трикотажній промисловості відбуваються аналогічні процеси. Вони - найефективніша серед кінцевих галузей (у більшості її виробництв не потрібна проміжна стадія виготовлення тканин, менша, ніж у швейній промисловості, втрати сировини при розкрої тканини, вища за швидкість роботи обладнання). Впровадження у виробничий процес комп'ютерів сильно індивідуалізував асортимент готової продукції. Трикотажна промисловість у багатьох виробках є конкурентом швейної, але водночас стала для останньої напівпродуктової бази (трикотажне полотно).

Взуттєва промисловість. Асортимент її продукції дуже широкий (домашнє, вуличне, спортивне та інше взуття). Різноманітні і види сировини для її виготовлення, що зумовило випуск шкіряного, текстильного, гумового, пластмасового взуття. Найчастіше це комбіноване взуття із застосуванням натуральних та синтетичних матеріалів. Шкіряне взуття становить лише 1/3 усієї продукції галузі. Високоякісні види сировини, що застосовуються для її випуску,

визначають дуже високу ціну в порівнянні з взуттям, зробленим із синтетичних матеріалів.

Різкий ривок у розвитку галузі зробили країни, що розвиваються всіх регіонів. Лідером у її виготовленні стала КНР (понад 40% взуття у світі) та в цілому Азія (понад 50%). Проте вони спеціалізуються на спортивному та домашньому взутті, що йде на експорт у Західну Європу та Північну Америку.

Найбільшим продуцентом шкіряного взуття є Італія. Її дороге взуття на 85-90% призначене для експорту, насамперед у Західну Європу, США та Канаду. Італія стала законодавцем мод у взуттєвій промисловості [9].

Текстильна промисловість входить до групи галузей промисловості, які обслуговують населення тканинами, одягом, взуттям та іншими предметами споживання.

В даний час натуральні тканини без домішки хімічних волокон виробляються в обмеженій кількості, і ціна їх стає дедалі вищою.

Бавовняна промисловість випускає тканини з бавовни різного типу (сітець, марлю) та різного призначення (білизняні, сукняні, підкладкові).

Бавовняна промисловість є провідною галуззю в країнах Азії. Це пов'язано з її провідною галуззю в отриманні бавовни та з тисячолітніми традиціями у її переробці у тканині.

Вовняна промисловість включає камвольну, напіввовняну, тонкосуконну, грубосуконну та інші промисловості. Вона займається первинною переробкою вовни, виробництвом пряжі, тканини та окремих виробів (шалі, пледи, килими). Вовняна промисловість найбільш характерна для Західної та Східної Європи, Північної Америки.

Серед галузей текстильної промисловості швейна займає перше місце за величиною валової продукції (через дорогого сировину), друге – за вартістю основних фондів (після бавовняної) та третє – за чисельністю зайнятих (після бавовняної та трикотажної) [17].

У середині XX ст. стрімко збільшилося у світі виробництво побутових шовкових тканин (плательних, декоративних). Це стимулювалося широким використанням волокон, що дозволило подолати вкрай обмежену сировинну базу натурального шовку. Найбільша шовкова промисловість склалася США, країнах Азії, Фінляндії, ФРН [16].

Льняна промисловість спеціалізується на виробленні ниток та тканини із лляної пряжі. У галузевій структурі текстильної промисловості лляної належить дуже скромне місце. На неї припадає 5-6: випуску продукції, вартості основних фондів та чисельності персоналу.

1.2. Імпорт товарів легкої промисловості як чинник впливу на економічний розвиток країни

Легка промисловість входить до складу провідних галузей світового промислового комплексу. На її частку припадає 5,7% світового валового продукту, понад 14% зайнятих у промисловому комплексі [18].

Активізація торгівлі між країнами, залучення до міжнародного товарообігу нових держав і територій змінюють світовий ринок та посилюють міжнародну конкуренцію у сфері виробництва та насичення ринку товарами повсякденного попиту, продукцією технічного призначення. Підвищення в останні кілька років курсу євро та послаблення ділової активності ряду країн призвели до стагнації виробництва продукції легкої промисловості в Європі у багатьох сегментах та зміни основних гравців на світовому ринку. Сьогодні лідерами в легкій промисловості є Китай, країни Середньої та Південно-Східної Азії, а також країни Південної Америки, що бурхливо розвиваються останнім часом. У цих країнах легка промисловість оголошена пріоритетною для розвитку національної економіки. У період до 2024 року виробництво та ринки цих країн (за оцінкою експертів) складуть більшу частину світової економіки, більш високу частку зростання доходу в порівнянні з економіками США та країн Європи.

Бурхливий розвиток легкої промисловості в країнах, що розвиваються, за значної державної підтримки вплинув на перерозподіл продуктивних сил. Центр масового виробництва змістився з країн Західної Європи та США до країн з меншою вартістю робочої сили: Південно-Східну та Середню Азію, Південну Америку. Виробництво високорозвинених країн сконцентрувалося на випуску продуктів з високою доданою вартістю, заснованих на високих технологіях

(фарбування та заключної обробки), інноваціях та якісному дизайні, на випуску гостромодної продукції високого класу та технічно складного та спеціального текстилю (включаючи останні розробки в цій галузі – «розумний текстиль»). У 2022 році світовий ринок технічних текстильних матеріалів оцінювався приблизно в 21 млн т на суму 115 млрд доларів. До 2024 року планується зростання цього сегменту ринку до 24 млн. т та 127 млрд. доларів. Приблизно 40% світового ринку технічного текстилю посідає частку нетканих матеріалів.

Світова легка промисловість характеризується постійним економічним зростанням, пов'язаним із збільшенням населення Землі, підвищенням його добробуту та купівельної спроможності. Відповідно, і світовий ринок продукції легкої промисловості розвивається динамічно. За останні п'ятнадцять років товарообіг збільшився більш ніж у 2 рази. Споживання тканин, одягу та взуття зросло у країнах ЄС на 90,5%, у США – на 99,3%, у Японії – більш ніж у 2 рази [15].

Найбільшим імпортером текстилю сьогодні є США (9,5 відсотків), ввозячи продукцію переважно з Південно-Східної Азії та Латинської Америки. За США йдуть Гонконг (8%), Китай (7%), Франція та Італія (по 5%).

У глобальному імпорті одягу, як і імпорті текстилю, домінує США – понад 30% світового рівня, на другому місці - Німеччина – 11%, третьому Японія – 9% (її імпорт зріс завдяки ефекту регіоналізації з азіатськими країнами з дешевою робочою силою, де японські виробники відкрили фірми та здійснили перенесення свого виробництва). Імпорт Англії (7%) та Франції (6%), так само як і інших країн, збільшився внаслідок передислокації виробництва до країн третього світу.

У структурі імпорту товарів легкої промисловості провідних світових країн основну частку складає продукція з високою доданою вартістю (одяг, трикотаж, шкіра та взуття, хутряні вироби, технічний текстиль та ін. товари).

Слід зазначити, що, на відміну від 2022 року, у 2023 році попит населення на товари легкої промисловості значно підвищився, причому по всіх групах виробів. Разом з тим попит на продукцію галузі сьогодні задовольняється швейними виробами на 56%, трикотажними виробами – на 55%, хутряними виробами – на 53%, взуття – на 49%, панчішно-шкарпетковими виробами – на 40%, килимами та килимовими виробами на 26% [7].

Стійке зростання реальної заробітної плати та пенсій сприяло підвищенню частки споживчих витрат населення, на які сьогодні припадає понад 70% усіх грошових витрат. Причому зростання доходів населення призвело не тільки до нарощування обсягів продажу товарів легкої промисловості, а й до зміни асортиментної структури споживання товарів. Сьогодні купівельні переваги заможного населення переключаються на користь більш дорогих та якісних товарів, покращених споживчих властивостей та модного дизайну. У покупках низькодохідних та середньо-прибуткових груп населення переважають вироби середньої якості, але доступні за ціною: китайський, в'єтнамський, турецький одяг, взуття, трикотажні та панчішно-шкарпеткові вироби. У групі одягу та взуття зберігаються високі темпи продажу товарів молодіжної моди та спортивного спрямування.

Велике місце у структурі ринкового асортименту займає продукція виробничо-технічного призначення, зокрема спеціального. Це речове майно, технічний текстиль, корд для шин, сердечники сталевих канатів, тканини для укриттів та транспортерних стрічок, фільтрувальні та ситові тканини, пожежні рукави та канатні вироби, геотекстиль, фільтри. Високу частку в цій групі товарів складають спеціальний та робочий одяг, засоби індивідуального захисту від різних вражаючих впливів,

негативних явищ навколишнього середовища та шкідливих виробничо-побутових факторів, та багато інших видів продукції.

За рівнем споживання продукції легка промисловість поступається лише продовольчим товарам, набагато випереджаючи ринки побутової електроніки, легкових автомобілів та інших товарів.

Смний ринок і внутрішній попит, що динамічно зростає, мали б стати фактором темпів зростання насичення ринку українськими товарами. Проте натомість випереджаючими темпами у товарообігу на внутрішньому ринку зростає імпорту. Частка офіційного імпорту обсягом продажів товарів легкої промисловості 2023 року становила 38,2% (три роки тому 11,4%).

Зростання імпорту обумовлено тим, що внутрішнє споживання продукції легкої промисловості перевищує власні можливості щодо її виробництва. Оскільки більшість ринку зав'язана на індивідуального споживача, на переваги якого впливає не державна промислова політика, а доступність, якість і дизайн продукції, обслуговування продажів і маркетинг, то незадоволені потреби закриваються імпортом. При цьому зарубіжні текстильні компанії успішно займають сегменти вітчизняного ринку, навіть впроваджуючись у державні поставки, що фінансуються з бюджету, що негативно впливає на формування балансу ресурсів з точки зору високого ступеня залежності українського ринку від зовнішньоекономічної кон'юнктури.

Зниження обсягу продажів продукції протягом останніх двох місяців 2023 року на 30% (через вплив кризи) зумовило зниження частки вітчизняної продукції на українському ринку з 23,2% у 2022 році до 20,1% у 2023 році [15].

При цьому в асортиментній структурі ринку тканин як завжди превалює продукція вітчизняних виробників, частка яких в обсязі продажів бавовняних тканин

становить – 92%, лляних – 82%, вовняних – 74%, шовкових – 58%, на ринку ж готових товарів, навпаки, переважає продукція закордонних виробників. Частка швейних виробів вітчизняного виробництва становить 47%, взуття – 31%, а трикотажних та панчішно-шкарпеткових виробів – менше 18%.

У структурі легального імпорту товарів найбільша частка (за даними 2023 року) припадає на одяг (44,6%) та взуття (33,7%). Разом з тим слід зазначити, що дешеві імпортні товари, що поставляються, успішно реалізуються торгівлею, не завжди безпечні для здоров'я людини. За даними Держстату з імпортних трикотажних і швейних товарів, що надходять на український ринок, частка неякісних або небезпечних товарів, особливо китайського виробництва, перевищує 40%. Враховуючи, що значна частина споживачів у сегменті кінцевого попиту – це діти, імпорт несе у собі велику загрозу для їхнього здоров'я [7].

Основними зарубіжними гравцями на українському ринку товарів легкої промисловості є Китай – 39 % обсягу продажів, Туреччина – 15% та країни СНД – 11%.

Однією з головних проблем при формуванні тіньового обороту стали «карго-перевезення» імпортої продукції автомобільними поїздами та залізничними потягами на мільярдні суми, що не оподатковуються податками та митами, оскільки в українському законодавстві поки не прописаний механізм стягування з карго-перевезень мит та ПДВ. Це дозволяє імпортерам декларувати товари за свідомо заниженими цінами без зазначення кількості та асортименту продукції, що ввозиться, і пропонувати свою продукцію за демпінговими цінами. Наприклад, імпортери декларують жіночі шкіряні чоботи по 16 доларів за пару за середньої вартості в магазинах як мінімум 200 доларів. Одна з компаній у 2023 році ввезла 11 млн пар за такою низькою ціною.

Вітчизняні виробники, «конкуруючи» з контрабандною та контрафактною продукцією, щоб утримати свої позиції на ринку, змушені знижувати ціни на свою продукцію, що призводить до скорочення розміру одержуваного ними прибутку і, як наслідок, до зниження податкових відрахувань до бюджету країни.

В умовах посилення експансії контрабандної та контрафактної продукції український ринок все більше і більше набуває напівкримінального характеру, проявом якого є втрати бюджету від нелегальних операцій. Щорічно з-під податків (несплати ПДВ та мит на продукцію тіншового сектора та інших податків) виводиться продукції майже на 650 мільярдів грн.

На думку підприємців, держава має або обмежити імпорт, або економічно допомогти українським підприємствам легкої промисловості. Імпорт повинен доповнювати український ринок необхідними асортиментними групами якісних товарів та не заповнювати його товарами, які можуть бути вироблені вітчизняними виробниками. Необхідне вжиття заходів щодо нормалізації зовнішньої торгівлі, особливо з Китаєм та Південною Азією. Як механізм може бути використане підписання двосторонніх угод з моніторингу та квотування взаємної продукції, ведення відкритого геоекономічного діалогу.

Одним із економічних заходів у формуванні прозорого споживчого ринку має стати підтримка вітчизняних виробників на українському ринку. Зокрема, у України досі немає жодного законодавчого акта, що регулює норми та правила поводження з товаром торгових перевізників, їхньої відповідальності за використання чужих реквізитів та товарних знаків, утилізації контрафакту та контрабанди.

У зв'язку зі світовою фінансово-економічною кризою 2023 року, що вплинула на розвиток економіки України, внутрішній попит, у тому числі на товари легкої промисловості у 2024-2025 роки скорочуватиметься. За даними Міністерства

економіки України поживавлення попиту та початок виходу національної економіки з кризи очікується не раніше 2025 року. Відновлення ємності внутрішнього ринку рівня докризового (базового) 2023 року відбудеться у 2024-2026 роки.

З урахуванням макроекономічних показників та тенденцій розвитку ємність українського ринку товарів легкої промисловості до 2024 року може збільшитися на 41,7 відсотка та становити понад 2,83 трлн. грн. Це хороша передумова у розвиток легкої промисловості.

1.3. Методичний аспект дослідження імпорту товарів легкої промисловості

Методика дослідження ефективності імпорту будується на розрахунку показників, що відносять до 4 груп :

- абсолютні показники (обсяг імпорту, обсяг накладних витрат на імпорт, середній залишок коштів, кількість отриманих рекламацій, сума рекламацій, кількість задоволених рекламацій, перевага покупців торгової марки фірми);
- відносні показники (індекс динаміки, індекс вартості, індекс фізичного обсягу, індекс ціни, індекс кількості, коефіцієнти виконання зобов'язань з імпорту за вартістю, фактичним обсягом, ціною, середня тривалість обороту імпоротної операції, коефіцієнт віддачі коштів від імпортних операцій);
- показники структури (товарна структура імпорту, географічна структура, структура накладних витрат);
- показники ефективності (ефекту) (валютна ефективність імпорту, ефективність імпорту, рентабельність імпорту, економічний ефект імпорту, інтегральний економічний ефект, ефективність придбання та використання імпортного обладнання, ефективність придбання та продажу ліцензій.

Показник економічної ефективності імпорту (Ееф.і.) розраховується шляхом діленням вартості імпоротної продукції на внутрішньому ринку (ВІв.р.) на витрати на придбання імпоротної продукції (Ві), що вміщено у формулі (1.1) :

$$\text{Ееф. і.} = \text{ВІв. р} / \text{Ві} \quad (1.1)$$

Чим більший цей показник за одиницю, тим ефективніша імпортна діяльність.

Для того, щоб імпорт товару був вигідним, прибуток від проведення імпоротної операції повинен перевищувати витрати.

Відносним показником, який відражає цю залежність є коефіцієнт імпорту товарів споживання, що розраховується за формулою (1.2) :

$$E_i = V_v / (C_i + T_r + O_p), \quad (1.2)$$

де E_i – базовий коефіцієнт ефективності імпорту товарів споживання;

V_v – виторг від продажу імпортованого товару;

C_i – вартість імпортованого товару;

T_r – транспортні витрати.

O_p – витрати на налаштування.

Методика визначення ефективності імпорту залежить від мети імпортування і має два підходи. Перший підхід характерний для ситуації купівлі товару виробничого призначення іноземного походження як альтернативі закупці на внутрішньому ринку. У даному разі імпортер порівнює власні зовнішньоторговельні витрати з внутрішньою оптовою ціною аналогічного товару. Ефективність імпортової операції визначається за формулою (1.3) :

$$E_i = C_{oi} / C_i, \quad (1.3)$$

де C_{oi} – оптова ціна внутрішнього ринку;

C_i – грошові витрати імпортера на закупку даного товару з урахуванням митних та інших витрат на легалізацію зовнішньоторговельної операції.

Імпорт є ефективним, якщо $E_i > 1$.

Другий підхід використовується при імпорті товару з метою подальшого перепродажу на внутрішньому ринку. При реалізації в оптовій торгівлі імпортер отримує оптову ціну з податком на додану вартість (ПДВ). Але він сплачує не повну величину, а різницю між податковим зобов'язанням і податковим кредитом, зокрема сум ПДВ, які були сплачені при митній очистці товару. Тому чиста виручка імпортера при реалізації в оптової ланці складатиме $C_{oi} - \text{ПДВ}$ бюджету. Показник

ефективності імпорту визначається за формулою (1.4) :

$$E_i = (C_{oi} - \text{ПДВ бюджет}) / C_i, \quad (1.4)$$

де C_i – повні витрати на оприбуткування імпортного виробу. Зрозуміло, що операція вважається ефективною при $E_i > 1$. Якщо імпортер реалізує товар через роздрібну торгівлю, то чиста виручка C_{ri} повинна зменшитися на ПДВбюдж як різницю між податковим зобов'язанням і податковим кредитом, але останній не враховує податкові сплати на митниці.

Показник ефективності імпорту розраховується за формулою (1.5) :

$$E_i = (C_{ri} - \text{ПДВбюдж}) / C_i, \quad (1.5)$$

Як і раніше, ефективною є операція з $E_i > 1$.

Показники економічної ефективності імпорту поділяються на дві групи : показники ефективності імпорту товарів виробничого призначення (ТВрП) і показники ефективності імпорту товарів народного споживання (ТНС). Для їх розрахунку необхідно визначити повну ціну споживання імпортних ТВрП за формулами (1.6) та (1.7) :

$$ЦС = ЦП - EB \quad (1.6)$$

$$EB = BM + BEN + BREM + BZAP + ZP \quad (1.7)$$

де $ЦС$ – повна ціна споживання імпортного ТВрП, грн.;

$ЦП$ – купівельна ціна імпортного ТВрП, грн.;

EB – експлуатаційні витрати на використання ТВрП, грн.;

BM – вартість сировини і матеріалів, що споживаються на одиницю продукції, яка випускається на ТВрП, грн.;

BEN – вартість палива і енергії на одиницю продукції, що випускається на ТВрП, грн.;

$BREM$ – вартість ремонтів ТВрП, грн.;

ВЗАП – вартість запчастин для ТВрП, грн.;

ЗП – заробітна плата робітників, що обслуговують ТВрП, грн..

Показники економічної ефективності імпорту та розміщення розраховуються за формулою (1.8) та (1.9) :

$$ЕІМП1 = ЦП / ЦС, \quad (1.8)$$

$$ЕІМП2 = ОП / ВІМП \quad (1.9)$$

де ЕІМП1 та ЕІМП2 – показники ефективності імпорту ТВрП;

ОП – обсяг продукції, що випускається на даному ТВрП, у внутрішніх середньорічних цінах, тис. грн.;

ВІМП – витрати на імпорт даного ТВрП, тис. грн.

Оцінка ефективності імпортних операцій має проводитись на етапі підготовки і укладення угоди на імпорт товару відповідної групи, враховуючи такі види платежів при митному оформленні : митні збори, мито, акцизний збір, ПДВ.

Специфіка оцінки ефективності імпорту для товарів легкої промисловості будується також на врахуванні додаткових показниках, таких як: тренди та реакцію клієнтів на стратегії брендів у сфері одягу, витрати на переробку, перепродаж, оренду, повторне використання та ремонт, екологічні інновації.

Висновки до розділу 1

Таким чином можна зазначити, що структура легкої промисловості є досить складною. Вона відбиває технологічні стадії переробки натуральної чи хімічної сировини. До неї входять сировинні виробництва (отримання бавовни, шкір тварин), напівпродуктові (текстильне, хутряне, шкіряне), що дає кінцеву продукцію (швейна, трикотажна, взуттєва). Особливий вид виробництва – виготовлення своєрідної фурнітури.

Активізація торгівлі між країнами, залучення до міжнародного товарообігу нових держав і територій змінюють світовий ринок та посилюють міжнародну конкуренцію у сфері виробництва та насичення ринку товарами повсякденного попиту, продукцією технічного призначення. Підвищення в останні кілька років курсу євро та послаблення ділової активності ряду країн призвели до стагнації виробництва продукції легкої промисловості в Європі у багатьох сегментах та зміни основних гравців на світовому ринку. Сьогодні лідерами в легкій промисловості є Китай, країни Середньої та Південно-Східної Азії, а також країни Південної Америки, що бурхливо розвиваються останнім часом. У цих країнах легка промисловість оголошена пріоритетною для розвитку національної економіки. У період до 2020 року виробництво та ринки цих країн (за оцінкою експертів) складуть більшу частину світової економіки, більш високу частку зростання доходу в порівнянні з економіками США та країн Європи.

Споживчий ринок товарів надає визначальний вплив підтримку загальноекономічної динаміки високому рівні. Стійке зростання реальної заробітної плати та пенсій сприяло підвищенню частки споживчих витрат населення, на які сьогодні припадає понад 70% усіх грошових витрат середньостатистичного

українця. Причому зростання доходів населення призвело не тільки до нарощування обсягів продажу товарів легкої промисловості, а й до зміни асортиментної структури споживання товарів. Сьогодні купівельні переваги заможного населення переключаються на користь більш дорогих та якісних товарів, покращених споживчих властивостей та модного дизайну. У покупках низькодохідних та середньо-прибуткових груп населення переважають вироби середньої якості, але доступні за ціною: китайський, в'єтнамський, турецький одяг, взуття, трикотажні та панчішно-шкарпеткові вироби, а також товари спільного, вітчизняного та білоруського виробництва. У групі одягу та взуття зберігаються високі темпи продажу товарів молодіжної моди та спортивного спрямування.

Структура споживання товарів легкої промисловості збереже свої пропорції – пріоритет у споживанні належатиме індивідуальному покупцю (населенню). Продукція лінією державних закупівель, збільшившись в абсолютному вираженні, збереже свою нинішню частку.

Істотно в перспективі зміниться і структура українського ринку, більш збалансованим стане співвідношення виробництва, легального імпорту, контрабандної та контрафактної продукції вже у 2024 році, а до 2030 року передбачається довести частку продажу товарів тіньового виробництва та незаконно ввезених товарів на територію України до 10%.

Покращення структури українського ринку можливе через впровадження комплексу заходів, спрямованих на створення цивілізованого та конкурентоспроможного ринку. Це передбачає підтримку створення сучасних товаропровідних мереж як альтернативи нечіткій, а часто й злочинній, неорганізованій торгівлі на речових ринках.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІМПОРТУ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

2.1. Загальна характеристика стану легкої промисловості України

Легка промисловість відіграє важливу роль у задоволенні соціальних потреб населення та підвищенні рівня життя, забезпечуючи високоякісними товарами. Займаючи велику частку в загальному виробництві непродовольчих товарів, цей сектор створює значну кількість робочих місць, близько 150 тисяч, та спрямований на кінцевого споживача. Підприємства легкої промисловості розташовані в усіх регіонах України, складаючи близько 7% від загальної чисельності промислово-виробничого потенціалу та 2,4% виробничих фондів. Завдяки потенційним можливостям цих підприємств, легка промисловість може виробляти різноманітні товари, що відповідають попиту внутрішнього ринку.

У галузі легкої промисловості діє понад 10 тисяч підприємств, включаючи близько 2,5 тисячі в текстильній промисловості, приблизно 6 тисяч в виробництві готового одягу та хутра, та близько 1,5 тисяч в галузі шкіри та шкіряного взуття. Практично всі підприємства легкої промисловості приватизовані, і ті, які перебувають у державній власності, становлять менше 1% [6].

Галузь складається з 17 підгалузей, має потужний виробничий потенціал, здатний виробляти широкий спектр товарів широкого вжитку та промислового призначення. У той самий час легка промисловість пов'язані з багатьма суміжними галузями і обслуговує весь господарський комплекс країни.

Підприємства легкої промисловості не лише виробляють товари для основних споживачів, але й виготовляють продукцію для виробничо-технічного та

спеціального використання. Ця продукція знаходить своє застосування в різних секторах промисловості, таких як меблева, авіаційна, автомобільна, хімічна, електротехнічна, харчова і інші. Вона також використовується в сільському господарстві, силових відомствах, транспорті та сфері охорони здоров'я. Легка промисловість тісно взаємодіє з іншими галузями промисловості України, отримуючи сировину від сільського господарства, необхідне обладнання від машинобудування, а також спеціальні хімічні волокна від хімічної промисловості.

Легка промисловість України грає значну роль не лише на внутрішньому ринку, але й в міждержавних відносинах з країнами-партнерами. Відбувається постійний обмін сировиною, напівфабрикатами та готовою продукцією, і обсяги цього обміну продовжують зростати.

Представимо показники роздрібного товарообороту одягу в Україні за 2010-2020 рр. (рис.2.1) на основі даних Державної служби статистики України.

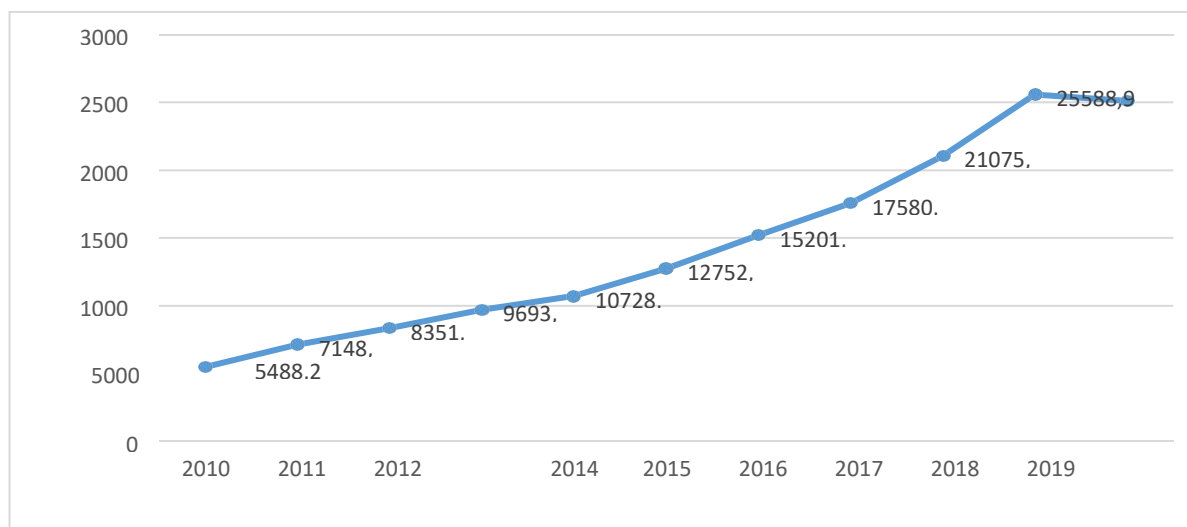

Рис.2.1. Роздрібний товарооборот одягу в Україні у 2010-2020 рр.

Джерело: складено автором за [7]

Дані, наведені на рис.2.1, демонструють ріст роздрібного товарообороту одягу

до 2020 р., та невелике падіння обсягів у зв'язку з поширенням пандемії Covid-19.

Окрім того, варто взяти до уваги факт росту заробітної плати в Україні.

Відповідно до даних Державної служби статистики, середня заробітна плата в Україні в 2021 році зросла на 150% у порівнянні з відповідним показником 2015 року (рис.2.2.).

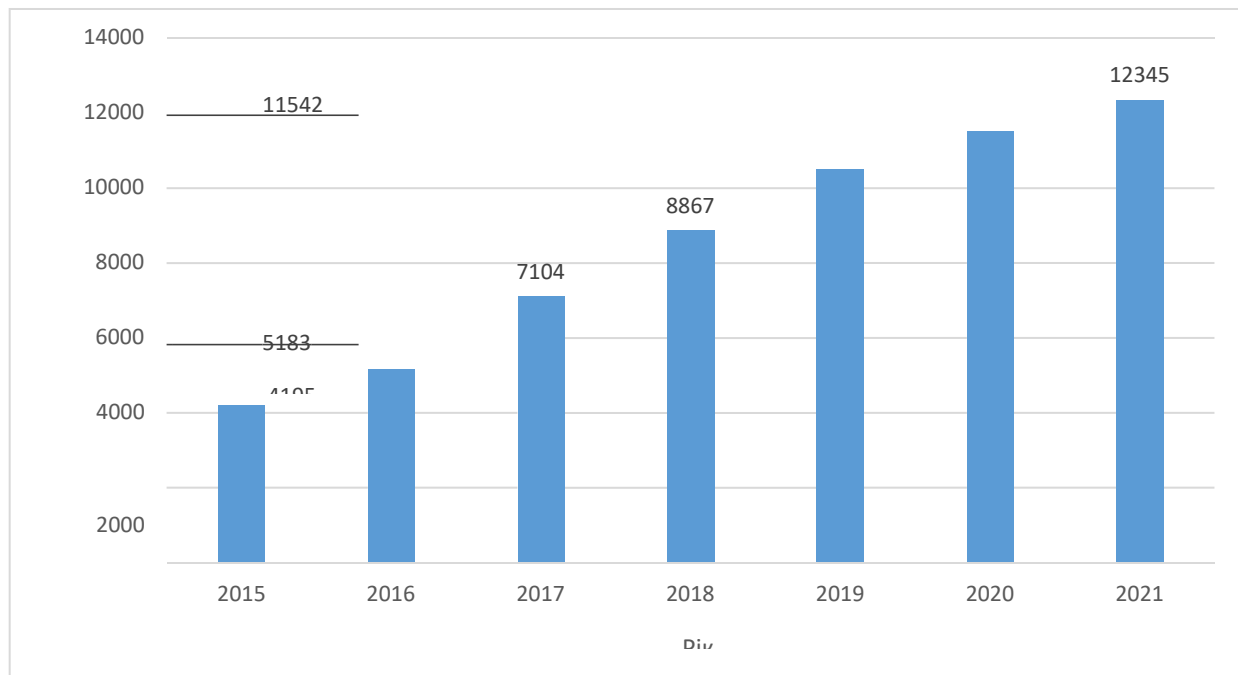

Рис.2.2. Динаміка середнього рівня заробітної плати в Україні за 2015-2021 роки

Джерело: складено автором за [7]

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновки щодо зростання споживчої спроможності населення, великого впливу іноземних конкурентів та швидкого розвитку товарообігу.

Згідно з дослідженням ринку одягу, яке провела компанія Pro-Consulting, найбільший попит в Україні спостерігається саме на жіночий одяг (40% ринку).

Серед найпопулярніших брендів жіночого одягу визначаються Vovk, H&M, Zara, Next та інші (рис. 2.3).

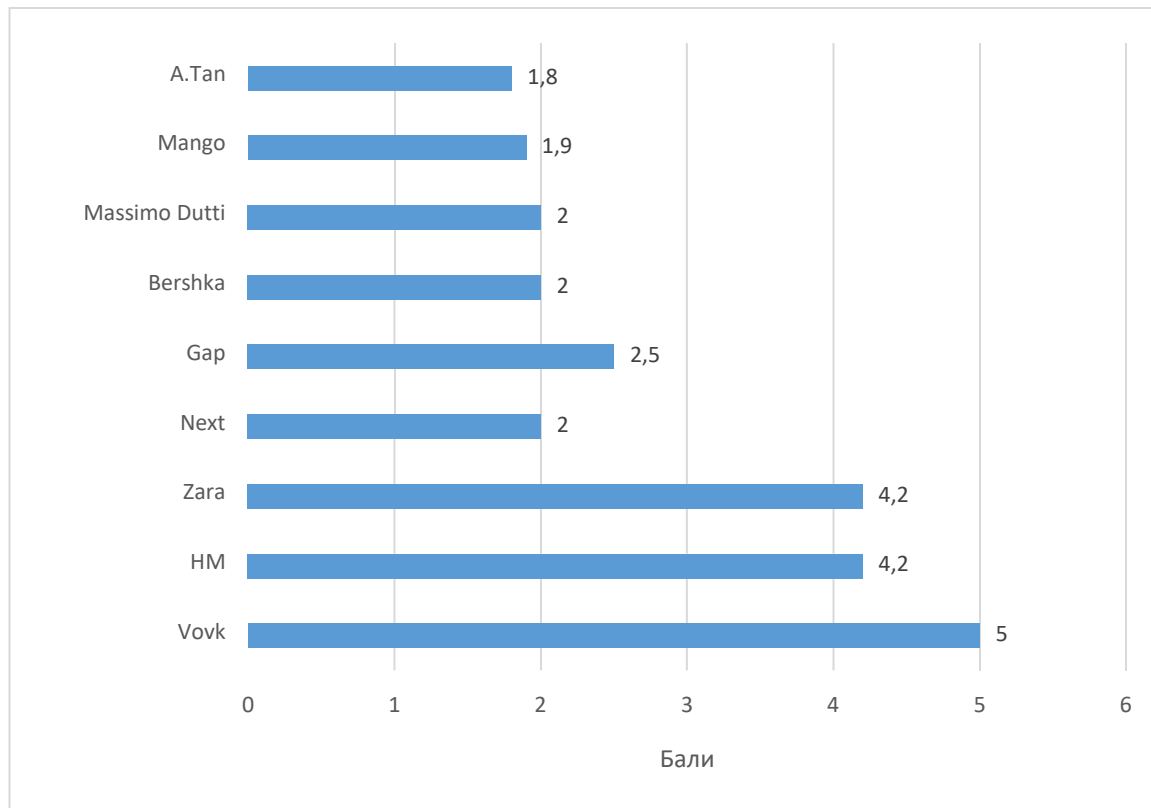

Рис.2.3.Рейтинг брендів жіночого одягу з опитувань споживачів

Джерело: складено автором за [12]

На основі даних від Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, станом на 29 травня, більше 6,8 мільйонів осіб виїхали з території України.

У квітні 2022 року Світовий банк прогнозував, що економіка України може зменшитися майже наполовину через війну. Інші негативні прогнози від інших організацій, таких як МВФ, уряд України, S&P, НБУ, ЄБРР, варіюються в межах 20-50%.

Згідно з виконавчим директором Центру економічної стратегії Глібом Вишлінським, безробіття серед економічно активних громадян зросло до 17% внаслідок війни. Дані НБУ свідчать, що четверта частина українських компаній

припинила свою діяльність.

Очевидно, що криза, спричинена українсько-російською війною, має негативний вплив на ринок одягу. Близько 5,6 мільйонів осіб вже покинули Україну, а зменшення доходів населення призводить до зниження рівня прибутків компаній.

Місцеві виробники одягу, взуття та аксесуарів пройшли через ряд трансформацій: деякі тимчасово призупинили свою діяльність без строку, інші розпочали волонтерську діяльність на користь ЗСУ, а деякі вже розглядають можливість виходу на міжнародний ринок.

У квітні платформа "БУДЬ в UA" провела опитування серед українських дизайнерів, щоб дізнатися, як функціонує понад 60 брендів з Києва, Харкова, Дніпра та Одеси.

За результатами опитування, 93,2% респондентів вказали, що їхні бізнеси успішно працювали до початку війни і отримували стабільний прибуток. З початком конфлікту третина (27,3%) брендів продовжила роботу, 28% тимчасово припинили діяльність, а 5% були змушені повністю закрити бізнес. Проте 34% українських дизайнерів вже розглядають можливість відновлення роботи. Понад 40% українських брендів очікують завершення війни і планують нормально функціонувати, а 20% готуються до виходу на міжнародні ринки.

Основні труднощі для модного бізнесу виникають в області логістики і постачання тканин, а також через скорочення персоналу та зниження обсягу продажів. Дизайнери вказують на зменшення попиту на їхню продукцію, при цьому практично половина (43,2%) брендів стикається з втратою своїх команд, а третина (34,2%) підприємців втрачає свої фінансові резерви.

Вплив українсько-російської війни породив нові загрози та ризики для нових підприємств. Обираючи альтернативні ринки, можливо, слід надати перевагу Польщі,

з урахуванням її географічної близькості, подібного менталітету та, можливо, враховуючи особливу солідарність у часи війни.

Український ринок одягу виявляється досить різноманітним. Частина товарів представлена вітчизняними виробниками, але значну частину займає імпортований одяг. Наразі в Україні немає чітких лідерів ринку, але великої популярності набувають товари іноземної брендової групи LPP (Reserved, Cropp, Mohito, Sinsay) та турецького бренду LC Waikiki [2].

Починаючи з 2018 року, на українському ринку з'явилися іноземні бренди одягу, такі як H&M, Zara Home, DeFacto, Koton. Також прийшли американська компанія Ralph Lauren, італійський бренд Trussardi, німецький преміум бренд Karl Lagerfeld та французький бренд The Kooples.

Можна зазначити, що спрямування на іноземних виробників є однією з відзначених негативних тенденцій цього ринку. З іншого боку, така ситуація відкриває нові можливості для українських молодих брендів.

Чисельність підприємств на ринку легкої промисловості в Україні входить до найбільших в Європі. З цих підприємств понад 800 є великими та середніми підприємствами. Український ринок легкої промисловості виробляє різноманітні продукти, такі як тканини, швейний і трикотажний одяг, взуття, панчішно-шкарпеткові вироби, хутро (натуральне та штучне), шкіряні товари і галантерея, фурнітура, фарфоровий посуд і інше. Ця продукція має значущий вплив на соціально-економічний стан суспільства та національну безпеку країни [3].

Ринок легкої промисловості в Україні нараховує понад 10 тисяч підприємств, включаючи понад 2,5 тисячі підприємств текстильної промисловості, понад 6 тисяч підприємств, які займаються виробництвом хутра та готового одягу, та понад 1,5 тисячі підприємств шкіряного взуття та шкіри [3].

У 2021 році українська легка промисловість забезпечувала приблизно 150 тисяч робочих місць, що робить її соціально значущим сектором економіки. Цей сектор є орієнтованим на кінцевого споживача та має потенціал для виготовлення різноманітних товарів, які можуть задовольнити попит на внутрішньому ринку. Підприємства легкої промисловості розташовані практично в усіх регіонах України, з основними виробничими потужностями у місті Києві та Київській області, Львівській, Дніпропетровській, Харківській, Закарпатській областях. Загальна вартість основних фондів підприємств легкої промисловості становила близько 2,6 мільярдів доларів США на 1 січня 2021 року. Згідно з Концепцією Державної програми розвитку легкої промисловості цей сектор є пріоритетним [20].

Пріоритетність даної галузі для економіки країни обумовлена такими чинниками:

- Здатністю вирішувати потреби суспільства в товарах широкого вжитку та промислового призначення.
 - Сприянням підвищенню рівня та якості життя населення.
 - Легкими поєднаннями з суміжними галузями та можливістю обслуговувати весь господарський комплекс країни.
 - Достатньою наповненістю внутрішнього ринку товарів легкої промисловості.
 - Високим рівнем доданої вартості, яка створюється у процесі виробництва товарів, та швидким обігом капіталу [20].
 - Низькою енергоємністю виробництва та незначним впливом на довкілля.
- Постійною необхідністю висококваліфікованих кадрів у всіх регіонах країни.

Легка промисловість стоїть на другому місці після харчової щодо задоволення потреб людини першого рівня за ієрархією А. Маслоу. Застосування продукції, що

виробляється галуззю легкої промисловості відбувається в великій кількості життєвих сфер суспільства: побут; медицина; армія, зокрема спецодяг та спорядження; техніка; машинобудування, зокрема будівництво космічних кораблів, підводних човнів, танків, автомобілів, літаків; фільтрація у промисловості; рибальство; металургія; вугільна промисловість; електроенергетика та ін. [23].

З того моменту, як Україна набула незалежність, товарний випуск легкої промисловості значно зменшився – приблизно на 78%. Головними причинами такого скорочення є зниження державного замовлення на виробництво одягу для працівників, а також значне скорочення доходів населення. До фінансової кризи у 2008 році обсяг виробництва піднявся на 32% у порівнянні з 2002 роком, але криза знову внесла свої корективи у розвиток галузі.

З 2014 по 2016 рр. знизився рівень виробництва продукції легкої промисловості (до рівня 2004 р.), а в наступні два роки досяг стабільного зростання. У 2018 році продажі продукції легкої промисловості в Україні досягли 93% від рівня 2006 року через відносно динамічний розвиток цього виду переробної промисловості, а його функціонування супроводжується низкою проблем. Перш за все, це нерівні конкурентні умови на внутрішньому ринку, нестабільність податкового законодавства та застарілі механізми управління безпекою продукції. Крім того, низька продуктивність праці, брак кваліфікованого персоналу та обмежений вибір сировини [7].

Головною проблемою підприємств легкої промисловості України є те, що вони в більшості випадків не виробляють повністю готовий продукт. Виробництво відбувається на базі давальницької сировини. Українські підприємства беруть на себе найбільш трудомісткі операції, які водночас є операціями із найменшою доданою вартістю – така проблема часто виникає при співпраці із європейськими

партнерами. Прикладом такої співпраці можуть бути фабрики із пошиття одягу для знаменитих брендів, наприклад, adidas, Zara, Tommy Hilfiger, Mexx та ін. Додана вартість із таких співпраць значно менша ніж розробка і продаж одягу із нуля під власними брендами. За таких умов має бути окреслення перспективних напрямів розвитку легкої промисловості України та обґрунтування ефективних методів стимулювання такого розвитку за результатами детального аналізу тенденцій динаміки основних показників діяльності цієї частини національної економіки, особливо порівняно з країнами-членами Європейського Союзу [11].

Легка промисловість складається із 17 підгалузей та має потужний виробничий потенціал, який здатний виробляти товари для широкого промислового призначення та вживання. Через чергову кризу, яка сталась у 2020 році, в порівнянні із попереднім роком індекси виробництва продукції скоротилися на 8,5 % (Табл.2.1) [7].

Таблиця 2.1.

Індекси виробництва продукції за сегментами легкої промисловості протягом
2013-2020 рр.,%

Роки	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/ 2013
Промисловість, в т. ч.:	95,7	89,9	87,7	104	101,1	103	99,5	91	-4,7 в. п.
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	94,1	98,6	96,5	107,9	109,7	96,6	92,5	92,3	-1,8 в. п.
текстильне виробництво	93,4	103,9	99,7	104,2	116,2	99,6	92,2	92,3	-1,1 в. п.
виробництво одягу	95,2	102	94,7	107,7	107,3	95,6	89,8	86,7	-8,5 в. п.
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	92,7	84	97,1	112,3	108,3	95,4	97,9	117,7	25 в. п.
виробництво взуття	82,6	85,7	95,8	108,7	101,1	95,3	99,6	78,8	-3,8 в. п.

Джерело: складено автором на основі [7]

Пандемія COVID-19 стала великим викликом для легкої промисловості України. Головним наслідком пандемії та проблемою для легкої промисловості України стало закриття кордонів і в результаті – порушення логістичних ланцюгів. Також галузь торкнулись і інші типові проблеми для переробної промисловості: введення карантинного режиму, відкладання або повна відміна інвестиційних проектів, затримка у доставці обладнання. Не дивлячись на трудові умови, які створені в країні через карантин, підприємства, що займаються виробленням текстилю збільшують обсяги виробництва та знаходять нові можливості для міжнародної співпраці та експорту (найчастіше це відбувається з країнами

Євросоюзу). Головні країни, куди експортується український текстиль: Італія, Польща, Німеччина та Угорщина з сукупним оборотом близько 4,5 млн євро на рік. Цікавість до українського текстилю спричинена високою якістю продукції та конкурентною ціною. Попит на текстиль в Україні відображається у наступних значеннях: 2010 р. – ріст на 13%; 2011р. – ріст на 6%; 2012р. – ріст на 3%; 2013р. – зменшення на 3%; 2014р. зменшення на 1%; 2015р. – зменшення на 8%; 2016р. – ріст на 2%; 2017р. – ріст; 2018р. – ріст.

Таблиця 2.2.

Обсяг реалізованої продукції за видами діяльності, млн грн, без ПДВ та акцизу

Галузь	2016	2017	2018	2019	2020	Відносне відхилення 2020 / 2016 %
Переробна промисловість	1137784,9	1400214	1636893	1597451,8	1602974,3	40,8
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	16882,6	20943,9	24108,7	24714,2	23834,1	41,2
Текстильне виробництво	6253,6	7506,4	8592,2	8438,9	9254,4	48
Ткацьке виробництво	939,3	1087,3	1347,6	924	683,3	- 27,25
Виробництво інших текстильних виробів	4807,4	5946,6	6785,4	7186,3	8268,3	72
Виробництво одягу	6852,1	8656,3	10103,7	10006,4	9577,2	39,8
Виробництво одягу, крім хутряного	5784,3	7446	8793	8925,	8500,7	46,9
Виробництво трикотажного та в'язаного одягу	1041,2	1179,9	1293,3	1069,3	1072,3	3
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	3776,9	4781,2	5412,8	6268,9	5002,5	32,5
Дублення шкір і оздоблення шкіри; виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинка та фарбування хутра	1544,7	2103,4	2350,1	2339	2360,5	52,9
Виробництво взуття	2232,2	2677,8	3062,7	3929,9	2642,0	18,35

Джерело: складено автором на основі [7]

Після дослідження факторів впливу на розвиток легкої промисловості було виявлено основні тенденції, як розвивається ринок. Для попиту внутрішнього ринку негативні фактори зумовили падіння з 1% до 0.8% частки легкої промисловості у обсязі виробництва [5].

Український ринок легкої промисловості та його основний сегмент – цільовий текстильний ринок є неконкурентоспроможними через велику частку неформального сектору, тривале заниження митної вартості імпорту готової продукції, недосконалу організацію господарських операцій з точки зору обліку та контролю, зниження купівельної спроможності кінцевих споживачів, які задовольняють більше базових потреб під час пандемії, а тому зростає кінцевий попит на вживані товари. Тому виробники легкої промисловості вдаються до виконання замовлень іноземних брендів, особливо в умовах стагнації споживчої сировини, про що також свідчить сильна експортна спрямованість продукції галузі, у тому числі частка понад 40% [6].

COVID-19 негативно вплинув на ринок легкої промисловості, що виражається через наступні ознаки:

- застарілі технології виробництва, а також обладнання галузі, недостатня кількість автоматизованих процесів для зменшення використання людської праці і зменшення ціни;
- зменшення попиту на продукцію внаслідок карантинних умов (люди сидять вдома і, відповідно, менше потребують нового одягу), а також внаслідок невпевненості в завтрашньому дні та бажання більше заощаджувати кошти;
- значне домінування імпортних товарів на українському ринку легкої промисловості, через за часту краще співвідношення показників ціна/якість;
- природне зменшення кількості підприємств під час кризи, яка виявляє

найслабших гравців ринку;

- українські підприємства значним чином залежні від середньосвітових цін на матеріали та сировину через значну частку імпорту в структурі використовуваних матеріалів;

- необхідність оновлення постачання збірних вантажів, проблеми пов'язані з логістикою та транспортними перевезеннями, які виникли через закриття кордонів, необхідність ведення логістичних операцій в онлайн формах;

- збільшення діяльності українських підприємств на основі умов аутсорсу для того, щоб мінімізувати витрати та сконцентруватись на основному виді діяльності;

- збільшення використання цифрових технологій (наприклад, CRM-систем) для зручної побудови ланцюжка від виробника до доставки товару прямо додому споживача;

- загострення внутрішньогалузевої конкуренції через нерівні умови конкуренції та доступ на цільові сегменти внутрішнього ринку легкої промисловості, в тому числі через відсутність вертикальної інтеграції виробництва;

- велика кількість підприємств тіньової економіки в галузі;

- недосконалість у забезпеченні стандартів якості продукції та контролю над нею, в наслідок чого, зменшення потенційної кількості клієнтів закордоном;

- все ще високий рівень окупності у порівнянні з іншими переробними промисловостями, низька енергоємність виробництва (до 4.1% витрат на виробництво);

- можливість використовувати сировину локальних виробників (льон, вовна та ін.);

- великий потенціал до розширення галузі через низький поріг входу

в неї;

– збереження високого потенціалу технологічних інновацій в галузі шляхом комбінаторики різного роду ресурсів, технології, організаційних нововведень тощо, що дозволяють застосовувати креативні технологічні рішення за домінантної відсутності інноваційно орієнтованих посередницьких організацій та мережі галузевих інноваційних структур.

Виробництво продукції продовжується в першу чергу, в тих галузях, які мають вплив на базові потреби населення: виробництво харчової продукції, одяг чи взуття. Саме тому обсяги виробництва продукції в галузі харчової промисловості (станом на липень 2022) зберіглися на довоєнному рівні або перевищують їх (відповідно, 34% і 24%). У легкій же промисловості лише 7% підприємств працюють на 100% і більше. В інших галузях подібні результати набагато скромніші через гіршу можливість впоратися з новими викликами або особливості виробництва (рис. 2.4.) [7].

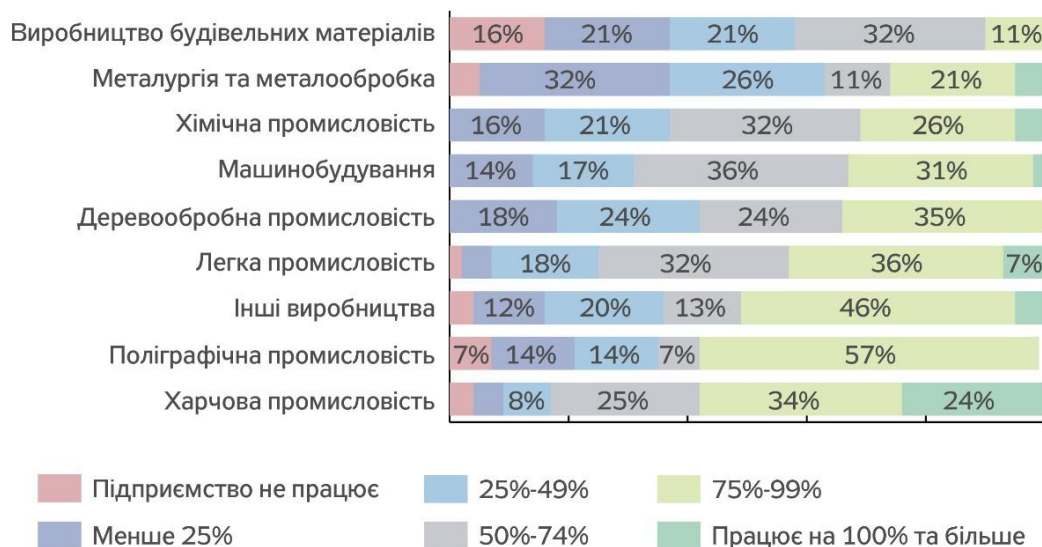

Рис. 2.4. Завантаження виробничих потужностей порівняно з довоєнним періодом, % опитаних респондентів

Джерело: складено автором на основі [7, 20]

На стан ділового та фінансово-економічного середовища України впливає показники першості окремих галузей. При оцінці ділового середовища України було виявлено наступні показники: індекс ділового середовища становить -0.37 у липні, що означає, що негативна оцінка переважає позитивну (45.5% до 8.5%). Стан середовища є негативними для всіх галузей промисловості – одним з найкращих показників, відносно інших галузей належить харчовій промисловості (-0,31). Менше песимізму щодо сьогодення лише в легкій промисловості (-0,23) і деревообробній (-0,06) [7]. Очікується покращення зміни ділового середовища, проте це очікування не стійке, так як Індекс очікувань зменшився з додатного значення 0.16 в червні до 0.09 в липні. Позитивні очікування спостерігаються у багатьох галузях промисловості, проте найбільші показники мають легка промисловість (0.23) та деревообробна галузь (0.78) [7].

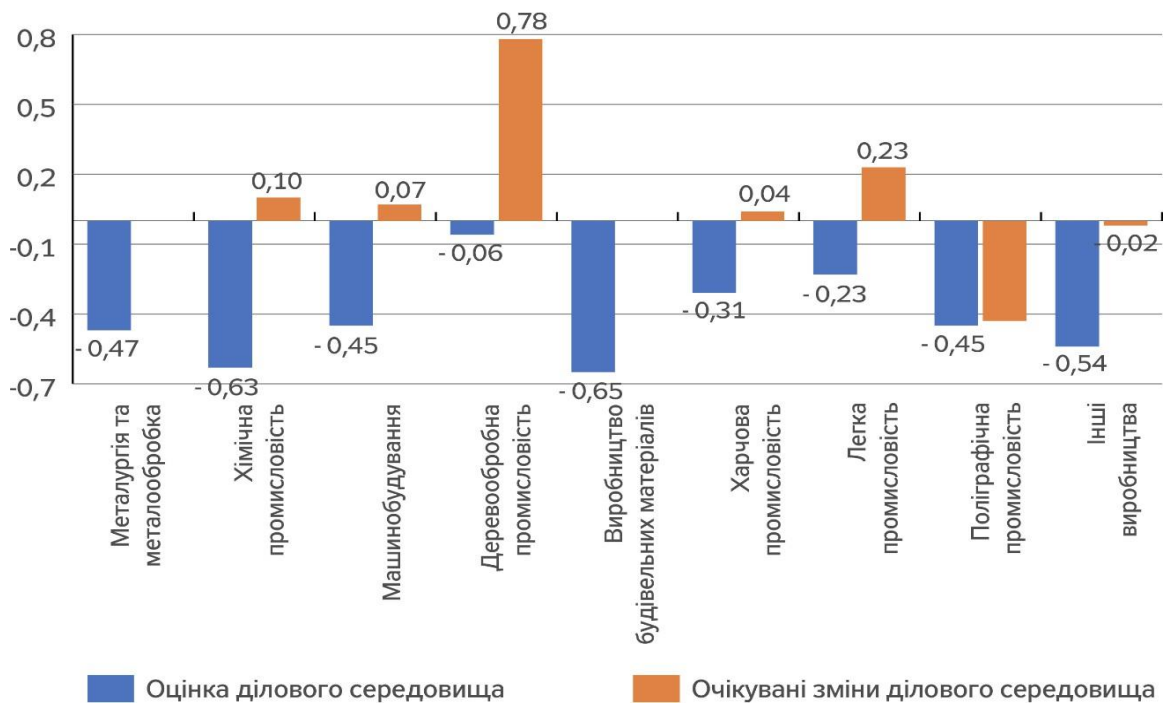

Рис. 2.5. Загальноекономічне середовище за галузями промисловості, індекси
Джерело: складено автором на основі [7]

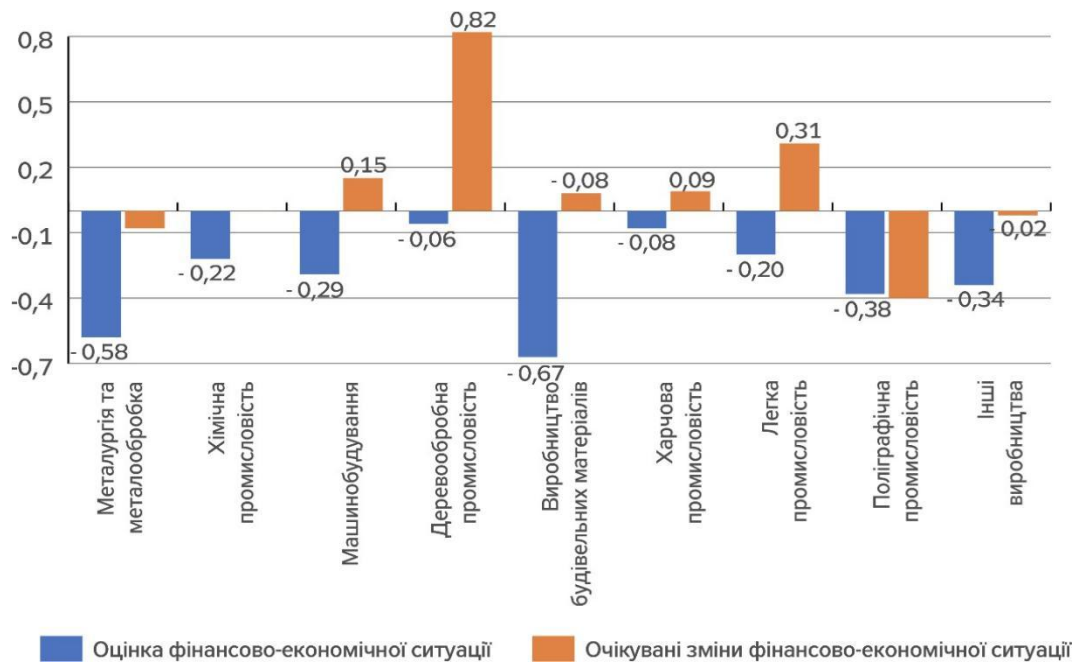

Рис. 2.6. Фінансово-економічна ситуація на підприємствах за галузями промисловості, індекси
Джерело: складено автором на основі [7]

Галузі харчової та легкої промисловостей продовжуються виробляти продукцію та виставляти її на продаж, на довоєнному рівні.

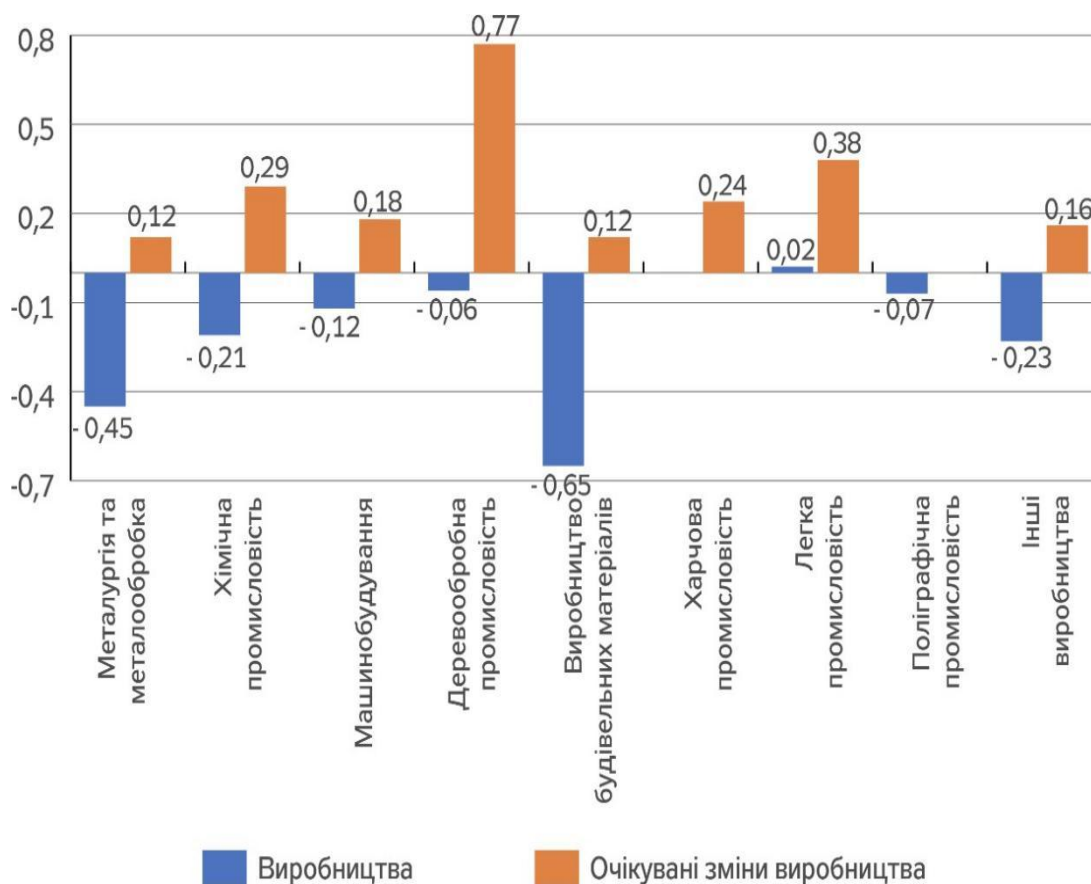

Рис. 2.7. Індеси змін та очікуваних змін виробництва за галузями промисловості

Джерело: складено автором на основі [7]

Темпи продажів підприємств усіх галузей, аналогічно, починають зменшуватись (індекс зміни продажів -0,16 у липні). Лише в легкій промисловості позитивний індекс +0,04. Проте планова кількість продажів на майбутні періоди

повинна збільшитись. Високий оптимізм у легкій промисловості (+0,38) і деревообробній галузях (+0,69) [7].

Підприємства більшої кількості галузей, застосовували політику скорочення кількості працівників. При цьому в харчовій промисловості ситуація така, як для всього бізнесу в середньому (-0,16). Низькі темпи скорочення в легкій промисловості (-0,04). Але в очікуваннях переважають плани збільшувати кількість працівників у найближчі кілька місяців.

В цілому всі сектори зазнали падіння обсягів експорту. Ескортну діяльність було скорочено майже в усіх галузях промисловості, за винятком поліграфічної.

Аналізуючи дослідження, можна прийти до висновку, що через постійну негативну динаміку виробництва продукції легкої промисловості Україна почала відставати від інших розвинених країн, зокрема від Польщі – у 6 разів, від Німеччини – у 21 раз, а від Італії – у 73 рази.

У структурі українського імпорту одягу та взуття у 2018 році частка вживаних товарів становила 13,8% проти 17,8% у 2017 році та 6,6% у 2013 році[13]. Для порівняння, у Польщі цей показник становив 3,29%, а в Пакистані, який є світовим лідером з імпорту вживаного одягу, – 51,12% [13]. Отже, попри відносну близькість України і Польщі у світовому рейтингу імпортерів вживаних товарів у 2018 році, частка останніх у структурі українського імпорту продукції легкої промисловості була на 10,51 в. п. вищою, аніж у структурі польського.

Безумовним є зменшення у 2018 році (порівняно з попереднім роком) частки секонд-хенду в обсязі імпорту одягу та взуття в Україну на 4,0 в.п. є позитивним, але в цілому за аналізований період тенденція цього показника є явно негативною. Водночас слід усвідомлювати, що в країнах, економіка яких розвивається або належить до транзитивного типу (тобто з відносно низьким рівнем доходів

громадян), імпорт секонд-хенду може бути корисним на певному рівні. етап, напр. оскільки це дозволяє малозабезпеченим верствам населення отримати доступ до недорогого одягу та взуття [30].

З іншого боку, такий імпорт суттєво знижує (особливо за ціновими параметрами) конкурентоспроможність вітчизняної продукції легкої промисловості на внутрішньому споживчому ринку, що призводить до скорочення виробництва цієї продукції. Незважаючи на високу залежність від імпорту, українська легка промисловість є експортоорієнтованою. 46,21% виробленого текстилю та іншої промислової продукції було реалізовано на зовнішніх ринках [7].

Це означає, що лише 53,79% продукції вітчизняного виробництва було спожито на внутрішньому ринку України, тоді як залежність від імпорту в сегменті кінцевого споживання продукції легкої промисловості становила 87,22%. Порівняно з 2013 роком частка продукції вітчизняного виробництва, реалізованої на внутрішньому ринку, зросла в 1,85 рази, а залежність від імпорту в сегменті кінцевого споживання продукції легкої промисловості України впала лише на 2,75 пунктів. Виражена експортна спрямованість виробництва текстильної та інших галузей легкої промисловості з сильною залежністю національної економіки від імпорту в усіх сегментах споживання їх продукції свідчить про значну частку давальницьких операцій в українському експорті [12].

Таблиця 2.3.

Динаміка зовнішньої торгівлі на ринку легкої промисловості

Експорт, млн дол. США					
Роки	2017	2018	2019	2020	2020/ 2017
Легка промисловість, у т. ч.	1091175	1220299	1184636,2	1078387,3	0,9882808
текстильне виробництво	23475	10711	847176,3	778256,1	33,1525495
Імпорт, млн дол. США					
Легка промисловість, у т. ч.:	2253795	2661379	3129621,0	2967593,5	1,31670959
текстильне виробництво	374495,6	144158	2373207,5	2288840,7	6,11179597
Коефіцієнт покриття імпорту експортом					
Легка промисловість	0,48415	0,458521	0,378524	0,363388	-0,120762 в.п.
Текстильне виробництво	0,06268	0,0743	0,356975	0,340022	0,277342 в.п.

Джерело: складено автором на основі [7]

У 2017 р. понад 43% реалізованої продукції експортовано в 146 країн. Більше 83% всієї продукції поставляється в країни Європейського Союзу.

Основними експортними товарами є: текстиль і текстильні вироби –68,2% (171,5 млн. дол. США); головні убори і взуття, вироби з хутра та шкіри –31,8% (80,0 млн. дол. США). Зокрема, експорт досягнув майже 1,1 млрд. дол. США, що на 3,3% більше, ніж у 2016 р. Проте імпорт перевищує експорт, який у 2017 р. становив понад 2,2 млрд. дол. США, що на 11,1% більше, ніж у 2016 р. [7].

Узагальнений SWOT аналіз галузі легкої промисловості представлено в Табл. 2.4.

Таблиця 2.4.

Узагальнений SWOT-аналіз підприємств легкої промисловості України	
Сильні сторони	Слабкі сторони
– Угоди про вільну торгівлю з ЄС, Канадою, СНД, Білоруссю, ЄАВТ; – відмінне транспортне сполучення з ЄС; – висока якість виробництва; – якісний дизайн та мода; – оснащення деяких фабрик сучасним обладнанням; – конкурентні витрати на оплату праці.	– Обмежене виробництво вітчизняних тканин, шкіри та фурнітури; – значні обсяги «сірого» імпорту взуття та одягу і, як наслідок, значний рівень тінізації внутрішнього ринку; – імпорт із заниженою вартістю, що становить конкуренцію вітчизняному продукту; – старіння робочої сили, що призводить до труднощів із залученням нових працівників; – нестача керівного персоналу середньої ланки; – відсутність довіри до правової системи; – нестача технічного персоналу; – військові дії на Сході країни; – низька внутрішня купівельна спроможність; – низька продуктивність; – застаріле обладнання; – робота більшості виробництв одягу за давальницькою схемою; – відсутність значного поширення українських брендів.
Можливості	Загрози
– Забезпечення швидкої реакції на невеликі замовлення на нішевих ринках, таких як «швидка мода»; – просування українських брендів на експортних ринках; – забезпечення сезонних поповнень; – забезпечення товарами високої моди та товарами класу люкс за конкурентною ціною; – розвиток українських брендів на міжнародному рівні; – підготовка персоналу, освоєння передових навичок і технологій; – реконструкція фабрик задля підвищення продуктивності, зокрема створення модульних виробництв; – залучення цільових інвестицій у виробництво текстилю та аксесуарів/фурнітури; – інвестиції в нові та наявні фабрики; – розвиток експортних ринків спочатку на вітчизняних теренах, а потім їх розширення до ЄС, ЄАВТ, Канади та Близького Сходу.	– Зменшення ЄС розміру мита на торгівлю одягом та взуттям в рамках пільгового режиму GSP, що скорочує переваги ГВЗВТ (Поглибленої та всебічної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС); – складна ситуація в окремих районах Донецької та Луганської областей; – зовнішня міграція робочої сили; – вплив Brexit на рівень торгівлі з Великобританією; – проблеми з отриманням сертифікату Євро-І.

Джерело: сформовано автором

2.2. Аналіз чинників, що впливають на обсяги імпорту товарів легкої промисловості України

Легка промисловість – сектор української економіки, що поєднує відразу кілька галузей: текстильну, швейну, шкіряну, хутряну, взуттєву. Всі ці галузі задіяні у виробництві найважливіших на внутрішньому та зовнішньому ринках товарів.

Аналіз чинників, що впливає на імпорт товарів легкої промисловості України може включати ряд аспектів: виокремлення чинників, що впливають на імпорт як фактор забезпечення безперебійної роботи промисловості та визначення чинників, що узагальнено впливають на обсяги імпорту товарів легкої промисловості, які перепродаються на внутрішньому ринку.

Серед ключових чинників, що впливають на функціонування легкої промисловості є:

1. Економічна ситуація:

- стабільність поставок.
- залежність від імпортованої сировини. Вітчизняні тканини переважно виробляються з імпоротної сировини. Це робить галузь залежною від іноземних постачальників, високої волатильності курсу гривні, складної логістики та обмежень у платіжних механізмах. Висока залежність від імпортованої сировини обумовлена тим, що бавовну в Україні не вирощують через невідповідні кліматичні умови, а посіви льону складають менше 53 тис. га. Також немає ефективного виробництва віскозних волокон.

- складність митних процедур у зв'язку з військовими діями

2. Соціальний вплив:

- демографічні аспекти.

- міграція

3. Індустріальна політика:

- спад виробництва.

- рівень технологій.

4. Тарифи та мита:

- торговельні бар'єри.

5. Споживчі звичаї та попит:

- попит: Зміни в споживчих уподобаннях можуть впливати на попит на імпортні товари.

6. Співпраця та міжнародні відносини:

- економічна інтеграція: Участь України в різних економічних об'єднаннях може визначати рівень відкритості ринків.

7. Екологічний вплив:

- екологічні стандарти.

З лютого 2022 року до переліку ключових чинників додалися нові. Так, розрахунки в доларах, євро та інших вільно конвертованих валютах тепер суттєво обмежені, що потребує користуватися іншими валютами під час розрахунку. Виникли проблеми у логістиці: низка маршрутів закрилася в принципі, а інші сильно перевантажені. Зупинився чи ускладнився імпорт технологічного устаткування й спеціальних хімічних засобів, необхідні виробництва.

Серед чинників, що узагальнено впливають на обсяги імпорту товарів легкої промисловості, які перепродаються на внутрішньому ринку важливим є тіньовий імпорт.

Тіньовий імпорт продукції легкої промисловості досягає 500-700 млрд гривень на рік і займає значну частину внутрішнього ринку.

Понад 40% українців обирають контрафакт через низьку ціну. Нелегально ввезена продукція, як оригінальна, так і підроблена, позбавлена податків, а тому приваблива. За оцінками експертів, в Україні податкове навантаження на підприємства на 15% вище, ніж у країнах Євросоюзу.

В якості чинника, що опосередковано впливає на імпорт товарів легкої промисловості також можна виокремити імпорт вживаних товарів.

Протягом багатьох років інноваційна активність в підприємств легкої промисловості залишається на низькому рівні. Основною причиною цього є недостатнє фінансування науково-технічних досліджень.

Лише 6,8% підприємств впроваджують інноваційну продукцію, 1,9% створюють нові види продукції, а 0,3% представляють інноваційні продукти на ринку.

Україна має значний науково-технічний потенціал, але відсутність чіткої стратегії для його використання та розвитку створила розрив між наукою та виробництвом. Це також спричинило безсистемне та неефективне використання коштів і споживацький підхід підприємств до інтелектуальних продуктів, що призвело до низьких показників комерціалізації інновацій [16].

Серед чинників, які гальмують інноваційну діяльність, в першу чергу, можна виокремити наступні [16]:

- невисокий інноваційний потенціал підприємств та недостатність інформації про нові технології;
- відсутність інформації про ринки збуту і недостатні можливості для кооперування з іншими підприємствами і організаціями;
- заповнення внутрішнього ринку імпортними товарами із заниженою митною вартістю та вживаними товарами «секонд-хенд»;

- відсутність у підприємств обігових коштів для закупівлі імпортного якісного високотехнологічного обладнання;
- невелика кількість залученого вітчизняного та іноземного інвестування в галузі;
- переважаюча кількість операцій з давальницькою сировиною, де мала частка вітчизняного товаровиробника у собівартості продукції;
- реструктуризація великих підприємств галузі на малі, які переходять на спрощену систему оподаткування та на «тіньове» виробництво.

Умови війни можуть значно вплинути на стан імпорту товарів легкої промисловості в Україні, створюючи численні проблеми та виклики:

Логістичні труднощі:

Збільшення обмежень на кордонах, зокрема через перевірки та контроль, може спричинити затримки у поставках товарів.

Погіршення стану транспортних інфраструктур та можливість відсутності безпеки на дорогах може ускладнити транспортування товарів.

Вартість та валютні ризики:

Зміни валютного курсу та загальне економічне нестабільність можуть призвести до зростання вартості імпортованих товарів.

Збільшення ризиків валютного коливання може негативно позначитися на платоспроможності підприємств.

Безпека постачань та ризики переривання поставок:

Воєнний конфлікт може призвести до перерв у поставках, зниження безпеки для транспортування товарів та загрози для складів та інфраструктури.

Зміни в споживчому попиті:

Зменшення споживчого попиту внаслідок загальної економічної нестабільності та змін у споживчих уподобаннях може вплинути на обсяги імпорту товарів легкої промисловості.

Проблеми з вибором постачальників:

В умовах війни може збільшитися ризик вибору ненадійних постачальників, що може призвести до якісних та кількісних проблем у поставках.

Проблеми розмитнення та митного контролю:

Погіршення ситуації на кордонах може призвести до ускладнень у процесі розмитнення та збільшення часу на проходження митного контролю.

Зміни в регулятивному середовищі:

Зміни в політичних умовах можуть впливати на регулятивне середовище та правила торгівлі, що в свою чергу вплине на імпорт.

Щоб проаналізувати вплив воєнної економіки на імпорт легкої промисловості побудуємо базу із статистичними показниками на основі таких джерел: Світовий банк даних, Міжнародна міграційна служба, Державна служба статистики України.

Під час вивчення поняття «воєнна економіка» були відібрані наступні економічні показники та соціальні показники, які відображають кризові явища в економіці внаслідок війни та можуть впливати на імпорт товарів легкої промисловості:

1. Рівень безробіття (відсоток від загальної чисельності осіб працездатного віку).
2. Розмір зовнішнього боргу(дол. США).
3. Рівень інфляції, виміряний рівнем споживчих цін.
4. Індекс бідності : розраховується як відсоток населення, що живуть на кошти менше 3,2 \$ в день.

5. Показник еміграції населення.
6. Рівень тероризму: значення показника знаходиться в проміжку від 1 до 0, рівність 0 свідчить про відсутність загрози тероризму. Чим вище значення, тим частіше в країні мають місце збройні конфлікти та терористичні акти.
7. Курс долара США.
8. Облікова ставка НБУ.
9. Рівень експорту матеріалів.
10. Рівень експорту готової продукції.
11. Рівень імпорту матеріалів.
12. Рівень імпорту готової продукції.

Наведені фактори можна розподілити на три групи (Рис. 2.8.)

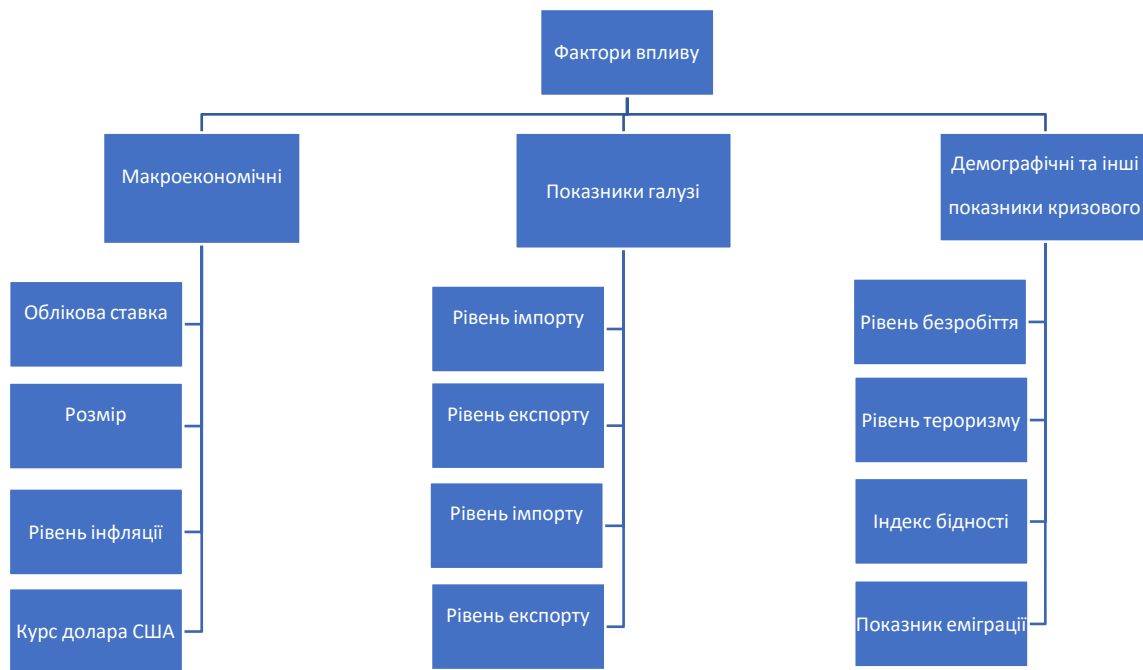

Рис. 2.8 Групування факторів впливу на легку промисловість.

Джерело: складено автором

Щоб із наведених вище факторів виділити найбільш значущі було проведено кореляційно-регресійний аналіз. Залежною змінною у цій моделі буде показник оцінки попиту у галузі, а саме відсоток виробників, які оцінюють поточний попит на товари легкої промисловості як нормальний попит для поточного сезону. В якості незалежних змінних є фактори, наведені вище.

Для проведення цього дослідження використано статистичні дані за 34 місяці (січень 2020 – жовтень 2022). На підставі зібраної інформації була побудована матриця коефіцієнтів кореляції для того, щоб визначити фактори, якімають найбільший вплив на залежну змінну.

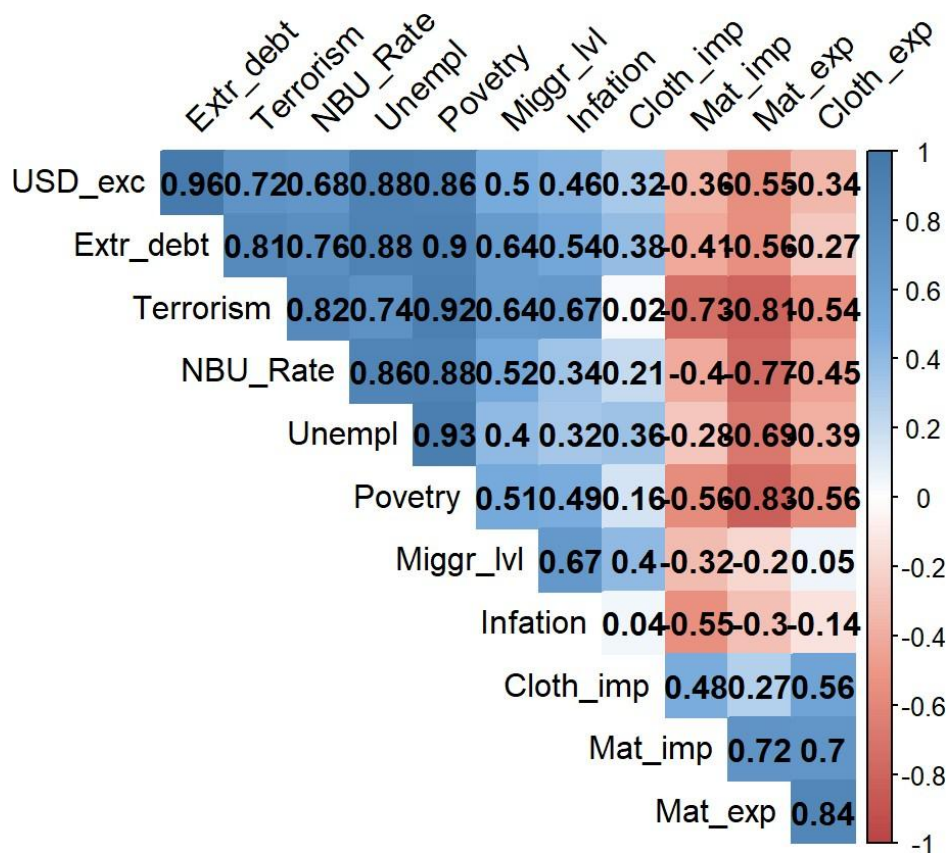

Рис 2.9 Кореляційна матриця факторів впливу на легку промисловість.

Джерело: складено автором

Для того, щоб відібрати фактори, що найбільше впливають на легку промисловість, проведемо регресійний аналіз факторів, за допомогою програми RStudio, побудуємо модель лінійної регресії для вхідних параметрів, та розрахуємо матрицю значимості для факторів. При побудові моделі множинної регресії було отримано наступні значення коефіцієнтів детермінації та стандартизованого коефіцієнту детермінації (Табл. 2.5.)

Таблиця 2.5

Значення коефіцієнтів детермінації

2	0,8151
Adjusted 2	0,7094

Джерело: складено автором

Оцінки коефіцієнтів регресії є значимими, що відображає коефіцієнт Стьюдента.

Матриця значимості будується на основі отриманої регресійної моделі, причому елементи матриці являють собою абсолютне значення t-статистики для кожного параметрів моделі. Чим більше значення коефіцієнту для кожного фактору, тим більш значимим він є для моделі. Коефіцієнти відображені на табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Коефіцієнти матриці значимості

Фактор	Коефіцієнт значимості
Miggr_lvl	1,755
Mat_exp	1,223
Cloth_exp	1,769
Mat_imp	2,613
Cloth_imp	0,25
USD_exc	0,039
Inflation	0,244

Unempl	1,387
Extr_debt	0,251
Povetry	1,925
Terrorism	0,796
NBU_Rate	0,459

Джерело: складено автором

Після проведеного дослідження вибрано 10 факторів для подальшого аналізу. Отримані фактори зумовлюють позначення в моделі, що відображені у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Позначення показників, що використовуються при реалізації моделі

Позначення в моделі	Роз'яснення показника
Miggr_lvl	Кількість людей, які емігрували з України, помісячно
Mat_imp	Об'єм імпорту матеріалів для легкої промисловості
Cloth_imp	Об'єм імпорту готової продукції легкої промисловості
USD_exc	Курс обміну долара США (офіційний курс НБУ)
Inflation	Рівень інфляції (індекс споживчих цін до попереднього місяця)
Unempl	Рівень безробіття, %
Extr_debt	Об'єм зовнішнього боргу України, млн дол США
Povetry	Рівень бідності, %

Terrorism	Рівень тероризму, %
NBU_Rate	Облікова ставка НБУ

Джерело: складено автором

2.3. Аналіз показників імпорту товарів легкої промисловості України

Після визначення факторів, що найбільше впливають на імпорт товарів легкої промисловості України, визначимо основні показники, що характеризують стан імпорту товарів легкої промисловості.

Таблиця 2.8

Обсяги імпорту товарів легкої промисловості за 2022 рік¹

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Імпорт		
	тис. дол. США	у % до 2019	у % до загального обсягу
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	240496,5	80,1	0,4
41 шкури	102313,3	68,0	0,2
42 вироби із шкіри	136218,2	93,1	0,2
43 натуральне та штучне хутро	1965,1	55,1	0,0
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	2483735,7	93,3	4,5
50 шовк	251,0	29,3	0,0
51 вовна	30062,8	97,0	0,1
52 бавовна	122504,6	82,8	0,2

53 інші текстильні волокна	9789,1	55,5	0,0
54 нитки синтетичні або штучні	163933,7	69,1	0,3
55 синтетичні або штучні штапельні волокна	161403,1	79,5	0,3
56 вата	117913,2	63,1	0,2
57 килими	20054,9	41,0	0,0
58 спеціальні тканини	64584,8	82,2	0,1
59 текстильні матеріали	157194,3	81,2	0,3
60 трикотажні полотна	247219,6	83,5	0,4
61 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	402141,5	87,1	0,7
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	704211,2	175,4	1,3
63 інші готові текстильні вироби	282471,7	79,3	0,5
XII. Взуття, головні убори, парасольки	570936,2	99,1	1,0
64 взуття	359161,3	67,1	0,6
65 головні убори	201839,3	866,2	0,4

66 парасольки	4425,7	48,4	0,0
67 оброблені пір'я та пух	5509,9	61,2	0,0

1 Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях
Джерело: складено автором за [7]

Таблиця 2.9.

Обсяги імпорту товарі легкої промисловості за 2021 рік¹

Код і назва товарів згідно з УКТ ЗЕД	Імпорт		
	тис. дол. США	у % до 2020	у % до загального обсягу
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	300241,8	123,6	0,4
41 шкури	150359,9	106,0	0,2
42 вироби із шкіри	146313,4	150,4	0,2
43 натуральне та штучне хутро	3568,5	93,0	0,0
IX. Деревина і вироби з деревини	442071,2	140,1	0,6
44 деревина і вироби з	430697,9	141,3	0,6

деревини			
45 корок та вироби з нього	8792,3	106,9	0,0
46 вироби із соломи	2581,1	101,2	0,0
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	1112400,8	101,2	1,5
47 маса з деревини	145315,0	150,6	0,2
48 папір та картон	929402,1	114,8	1,3
49 друкована продукція	37683,6	19,5	0,1
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	2661509,8	116,2	3,7
50 шовк	855,6	102,5	0,0
51 вовна	30991,0	92,5	0,0
52 бавовна	147947,5	111,8	0,2
53 інші текстильні волокна	17637,9	154,4	0,0
54 нитки синтетичні або штучні	237267,3	135,4	0,3
55 синтетичні або	202939,5	101,3	0,3

штучні штапельні волокна			
56 вата	186842,4	103,5	0,3
57 килими	48876,8	125,1	0,1
58 спеціальні тканини	78591,1	131,4	0,1
59 текстильні матеріали	193623,4	121,3	0,3
60 трикотажні полотна	296223,7	132,5	0,4
61 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	461946,5	128,8	0,6
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	401463,5	115,0	0,6
63 інші готові текстильні вироби	356303,7	97,0	0,5
XII. Взуття, головні убори, парасольки	576345,9	132,2	0,8
64 взуття	534901,0	132,6	0,7
65 головні убори	23300,4	138,4	0,0
66 парасольки	9142,7	132,9	0,0
67 оброблені пір'я та	9001,8	102,9	0,0

пух			
-----	--	--	--

1 Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях
Джерело: складено автором за [7]

Таблиця 2.10.

Обсяги імпорту товарів легкої промисловості за 2020 рік¹

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Імпорт		
	тис. дол. США	у % до 2019	у % до загального обсягу
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	242977,1	85,8	0,4
41 шкури	141867,3	92,6	0,3
42 вироби із шкіри	97273,4	80,1	0,2
43 натуральне та штучне хутро	3836,3	45,4	0,0
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	2291123,0	96,4	4,2
50 шовк	835,0	115,5	0,0
51 вовна	33504,3	71,6	0,1
52 бавовна	132280,6	91,1	0,2

53 інші текстильні волокна	11421,0	90,2	0,0
54 нитки синтетичні або штучні	175215,8	74,7	0,3
55 синтетичні або штучні штапельні волокна	200365,1	96,0	0,4
56 вата	180552,6	127,7	0,3
57 килими	39081,9	87,0	0,1
58 спеціальні тканини	59800,8	94,5	0,1
59 текстильні матеріали	159629,4	102,8	0,3
60 трикотажні полотна	223481,6	112,5	0,4
61 одяг та додаткові речі до одягу, трикотажні	358557,4	89,9	0,7
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	349154,4	94,3	0,6
63 інші готові текстильні вироби	367243,0	103,5	0,7
XII. Взуття, головні убори, парасольки	435971,0	92,1	0,8
64 взуття	403504,1	92,0	0,7
65 головні убори	16836,5	108,3	0,0

66 парасольки	6881,7	88,5	0,0
67 оброблені пір'я та пух	8748,6	75,3	0,0

1 Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях
Джерело: складено автором за [7]

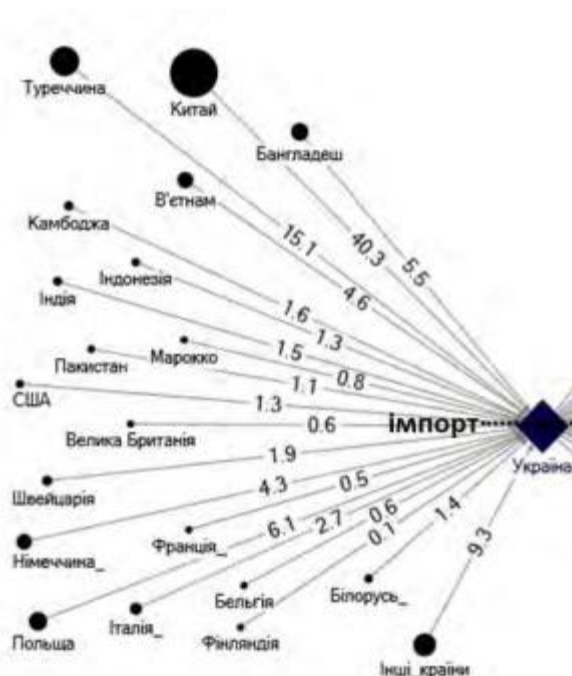

Рис. 2.10. Географічна структура імпорту України готового одягу та взуття (товарні групи 61-65), 2022 р. (частка відповідної країни у імпорті готового одягу та взуття)

Географічна структура імпорту є достатньо різноманітною і включає, окрім країн Європи, країни Азії та Африки. Найбільшим імпортером товарних груп 61-65 для України є Китай. Його частка у 2022 р. становила 40.3%. Другим за величиною та обсягом країною-контрагентом імпорту є Туреччина (15.1%). Її частка у імпорті готового одягу та взуття зросла втричі порівняно з 2016 р. На Польщу припадало

6.1% від усього імпорту готового одягу та взуття, а четвертим за величиною є Бангладеш.

Слід відзначити, що Китай є найбільшим імпортером у кожній з груп товарів. Причому у групі 64 (взуття, гетри та аналогічні вироби; їх частини) його частка сягнула у 2022 р. 60.2%, а для групи 65 (головні убори та їх частини) – 70.6%.

У групі 64 (взуття, гетри та аналогічні вироби; їх частини) Італія із часткою 5.1% посідає третє місце за величиною імпорту. У групі 61, що включає трикотажний одяг та додаткові речі до одягу, у топ-4 країн увійшла також Білорусь (4.12%). Найменшою є частка Китаю у групі 63 (інші готові текстильні вироби; набори; одяг та текстильні вироби, що використовувались; ганчір'я) і становила 22,8%. У цій групі 19.7% припадало на Польщу, а 15.4% на Німеччину. До цієї групи належить і вживаний одяг, тобто товари «секонд-хенду». Зокрема, група 63 включає одяг та інші вироби, що використовувалися.

Найбільший обсяг вживаного одягу ввозиться до України з Німеччини, Польщі, Швейцарії. На них у 2022 р. припадало 78,2% від усього імпорту цієї категорії. У 2016 р. Україна імпортувала 107 тис. тон вживаного одягу, а у 2022 р. обсяг становив 132 тис. тон. У 2016 р. основними країнами призначення вживаного одягу з України були країни Азії – Йорданія та Пакистан, а у 2022 р. - країни Африки (57,8%) та Азії - (17,4%).

Протягом 2020-2022 рр. щорічно зростали обсяги імпорту давальницької сировини Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей. Однак питома вага імпорту давальницької сировини у загальному обсязі імпорту товарів Львівської та Івано-Франківської областей мала тенденцію до скорочення, а Закарпатської та Чернівецької – до зростання. У Волинській області протягом

досліджуваного періоду обсяги імпорту давальницької сировини, як і її частка у імпорті області залишалась стабільною.

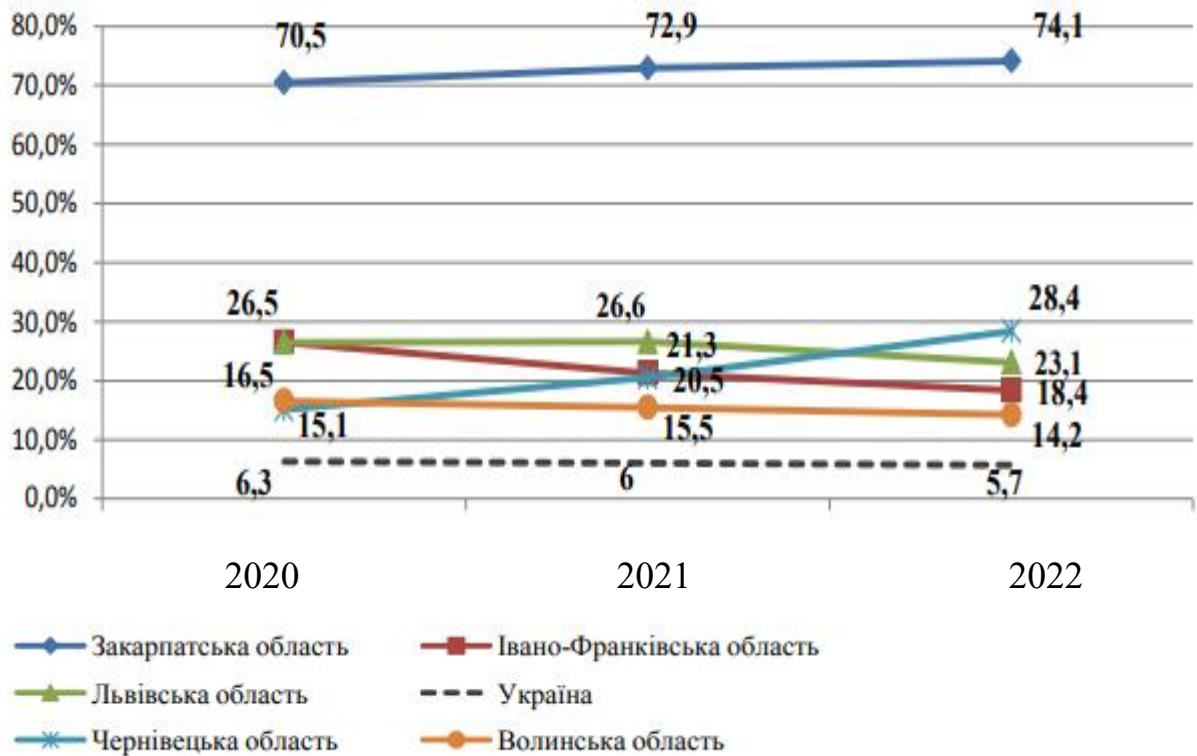

Рис. 2.11. Частка давальницької сировини у загальному обсязі імпорту товарів прикордонних областей та України, 2020-2022 рр., %

У 2022 р. у Закарпатській області понад 90% імпорту продукції таких товарних груп, як шкури необроблені, шкіра вичищена, текстильні матеріали та текстильні вироби, взуття, головні убори становила давальницька сировина.

У Львівській області першу позицію за обсягом імпорту займала продукція XVI-ої товарної групи. Другу позицію – текстильні матеріали та текстильні вироби. Понад 45% вартості імпорту цієї продукції у 2022 році становила давальницька сировина для швейних підприємств Львівщини, що надходила з Європи (Німеччини,

Польщі, Данії). Значними були обсяги імпорту готового одягу та інших виробів повторного використання (секонд-хенд) з Польщі, Німеччини та Швейцарії .

У Івано-Франківській області понад 60% імпорту продукції таких товарних груп як шкури необроблені, шкіра вичищена, текстильні матеріали та текстильні вироби, взуття, головні убори становила давальницька сировина.

Висновки до розділу 2

В розділі визначено, що чисельність підприємств на ринку легкої промисловості в Україні входить до найбільших в Європі. З цих підприємств понад 800 є великими та середніми підприємствами. Український ринок легкої промисловості виробляє різноманітні продукти, такі як тканини, швейний і трикотажний одяг, взуття, панчішно-шкарпеткові вироби, хутро (натуральне та штучне), шкіряні товари і галантерея, фурнітура, фарфоровий посуд і інше. Ця продукція має значущий вплив на соціально-економічний стан суспільства та національну безпеку країни.

Українська легка промисловість складається із 17 підгалузей і забезпечує приблизно 150 тисяч робочих місць, що робить її соціально значущим сектором економіки. Цей сектор є орієнтованим на кінцевого споживача та має потенціал для виготовлення різноманітних товарів, які можуть задовольнити попит на внутрішньому ринку. Підприємства легкої промисловості розташовані практично в усіх регіонах України, з основними виробничими потужностями у місті Києві та Київській області, Львівській, Дніпропетровській, Харківській, Закарпатській областях.

Головною проблемою підприємств легкої промисловості України є те, що вони в більшості випадків не виробляють повністю готовий продукт. Виробництво відбувається на базі давальницької сировини і є імпортозалежним.

Половину всієї імпортованої продукції складають такі товари: взуття та частини взуття (18,6%), одяг текстильний (11,8%), одяг трикотажний (11,0%), тканини з хімічних волокон та ниток (7,7%).

Після дослідження факторів впливу на розвиток легкої промисловості було виявлено основні тенденції, як розвивається ринок та проведено СВОТ аналіз підприємств легкої промисловості.

Аналіз чинників, що впливає на імпорт товарів легкої промисловості України дозволів виокремити чинники, що впливають на імпорт як фактор забезпечення безперебійної роботи промисловості та чинники, що узагальнено впливають на обсяги імпорту товарів легкої промисловості, які перепродаються на внутрішньому ринку.

Розрахунок та аналіз основних показники, що характеризують стан імпорту товарів легкої промисловості, дозволів зробити висновок, що географічна структура імпорту є достатньо різноманітною і включає, окрім країн Європи, країни Азії та Африки. Найбільшим імпортером для України є Китай, Туреччина та Польща.

Протягом 2020-2022 рр. щорічно зростали обсяги імпорту давальницької сировини Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей. Однак питома вага імпорту давальницької сировини у загальному обсязі імпорту товарів Львівської та Івано-Франківської областей мала тенденцію до скорочення, а Закарпатської та Чернівецької – до зростання. У Волинській області протягом досліджуваного періоду обсяги імпорту давальницької сировини, як і її частка у імпорті області залишалась стабільною.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІМПОРТУ ТОВАРІВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Рекомендації щодо змін у законодавчій системі регулювання імпорту товарів легкої промисловості

Легка промисловість відноситься до галузі національної безпеки та обороноздатності країни (Армії). Зайнятість населення в ній - це понад 133 тис. осіб, з них 3/4 – жінки в усіх регіонах країни (у т.ч. невеликих містах, селах) – у малому і середньому бізнесі та у ФОПів. Це - економічний драйвер держави, оскільки продукція легкої промисловості присутня в усіх сферах людської життєдіяльності, а світовий попит щороку зростає на 4-5%.

Через багаторічні нерівні умови конкуренції на внутрішньому ринку легка промисловість потребує системної державної підтримки для забезпечення конкурентоспроможності через стимулювання інвестиційної привабливості для цифровізації, інноваційних перетворень із сучасними інтелектуальними (роботизованими, комп'ютеризованими, автоматизованими, креативними) робочими місцями, підвищення продуктивності праці, якості продукції, ефективності й екологізації – у виробництві текстилю, одягу, взуття, шкіряних виробів.

Якщо застосувати податковий стимул для галузі, а саме:

- Встановити нульову ставку зі сплати ПДВ на обладнання, що ввозиться в Україну для виробничих потреб підприємств легкої промисловості, оскільки в Україні взагалі не виробляється таке обладнання, а відсутність доступних кредитів для виробників плюс ПДВ на обладнання, – не дає можливостей для швидкого

переоснащення та оновлення ресурсів. А ця галузь – це модна індустрія де технології змінюються відповідно до трендів, тенденцій та пори року.

- Спрямувати кошти, вивільнені від оподаткування прибутку – на модернізацію, розбудову, цифровізацію та впровадження інновацій, пов'язаних з основною діяльністю.

Це надасть можливість, навіть у короткі строки, забезпечити стабілізацію та відновлення показників галузевого розвитку, збереження кадрового потенціалу та виконання соцзобов'язань бізнесу.

Слід відзначити, що подібні зміни не призведуть до втрат Державного бюджету, адже сприятиме залученню інвестицій (внутрішніх і зовнішніх) на новітнє обладнання, цифровізацію технологічних виробничих процесів, впровадженню ощадливого виробництва, підвищенню його ефективності й конкурентоспроможності.

Наступною нашою рекомендацією є зміни пільгових ставок ввізного мита на 382 товарні підкатегорії в межах 50-59 гр. УКТ ЗЕД (переважно, зниження ставок мита або їх приведення до зв'язаних ставок СОТ в рамках товарних позицій 4-знаки), тобто удосконалення та спрощення митних процедур, наближення їх до підходів ЄС щодо встановлення однакового рівня пільгових ставок ввізного мита в межах товарних позицій (перші 4 знаки), уникнення зловживань з перекодифікацією, скорочення здійснення складних лабораторних досліджень та додаткових витрат бюджету і коштів підприємств тощо.

Слід відзначити, що сьогодні стабільна робота тисяч підприємств легкої промисловості, що виготовляють в Україні продукцію з високою доданою вартістю, – на 90 відсотків залежить від імпорту текстильних сировини і матеріалів. В Україні виробляється не більше 10-12% обсягу тканин від їх широкої потреби й асортименту,

тому часто використовуються імпорtnі текстильні матеріали для виробництва конкурентоспроможної готової продукції.

Більшу половину вартості галузевого імпорту (55%) складають сировинні групи товарів: різноманітні волокна, пряжа, нитки, тканини, прикладні матеріали, що використовуються трикотажними, швейними, взуттєвими підприємствами для виробництва продукції кінцевого споживання.

Втрати надходжень по миту за рік внаслідок встановлення однакових пільгових ставок ввізного мита на однорідні текстильні матеріали орієнтовно можуть скласти 20 млн.грн., проте спрощення та прискорення процедури митного оформлення призведе до збільшення товарообігу, детінізації ринку текстильних матеріалів та компенсуватиме втрати надходжень митних платежів.

На нашу думку, внесення подібних змін в систему законодавства мають стратегічне значення для ефективного розвитку легкої промисловості, адже зможуть оптимізувати витрати платників податків для їх кращого доступу до сировинних ресурсів при створенні в Україні продукції з високою доданою вартістю, впровадження технічних і технологічних інновацій для ефективного розвитку, збереження і створення нових робочих місць.

Також це безперечно матиме позитивний вплив для кращого задоволення потреб: населення – у якісних товарах народного споживання, народного господарства – у виробках промислово-технічного призначення, професійного, корпоративного, спецодягу і взуття, засобів захисту, Збройних Сил України і силових структур – у речовому майні та форменому обмундируванні тощо.

У довгостроковій перспективі – це легалізація і створення додаткових робочих місць, підвищення продуктивності праці у галузі, зростання заробітної плати у виробництві текстильних матеріалів, одягу, взуття, збільшення щорічних

відрахувань до соціальних фондів, збільшення якісних українських товарів на внутрішньому ринку та нарощування експорту.

3.2. Стратегія вирішення проблем, пов'язаних з імпортом товарів в галузі легкої промисловості

Проведений аналіз імпорту легкої промисловості показав, що однією із проблем розвитку цієї галузі є тіньовий імпорт. Вирішити проблему тіньового імпорту може розвиток помірному цінового сегменту "fast fashion". Іншими словами, на масовому ринку можна запускати колекції одягу, що копіюють тренди головних світових тижнів моди, соціальних мереж тощо.

Приклад такої бізнес-моделі Zara. В основі бізнес-моделі компанії наступні рішення:

- виробництво знаходиться неподалік точок збуту товарів;
- терміни виготовлення одягу скорочені, цикл виробництва зведений до мінімуму – 15–20 днів;
- колекції швидко змінюються: щотижня оновлюється до 35% асортименту, жодна модель одягу не живе довше місяця;
- низькі витрати на рекламу;
- низькі витрати на розміщення та зберігання товару;
- ідеї модної індустрії швидко копіюються.

Швидке копіювання ідей і реакція на нові тренди можуть зробити імпорт надто повільним у власних очах споживачів, у результаті частка тіньового імпорту в Україні почне знижуватися.

Копіювання та швидка адаптація модних трендів дозволять українським компаніям представляти продукт, випереджаючи іноземні бренди. У разі поточної геополітичної ситуації юридичні ризики копіювання ідей зведено до мінімуму.

Бюджетний fast fashion дозволить вирішити питання з імпортом постачання, що ускладнено проблемами з логістикою.

При цьому галузі можуть виникнути нові можливості:

1. Збільшення обсягу виробництва:

- освоєння звільнених ніш продукції середнього та високого цінових сегментів;
- адаптація бізнес-моделей Zara (fast fashion) та китайських виробників (копіювання вдалих дизайнерських рішень західних брендів).

2. Власне обладнання:

- оновлення парку і натомість зміцнення гривні;
- вигідніші умови кредитування завдяки зниженій ключовій ставці;
- пошук партнерів в Україні та зарубіжних країнах, щоб створювати копії діючого обладнання для підтримки працездатності, виробництво запасних частин та механізмів.

3. Сировинна база:

- інвестиції у сировинну базу: наприклад, спільні підприємства в Узбекистані;
- будівництво ЦПК, зосереджених з виробництва розчинної целюлози – віскозних волокон;
- формування альтернативних ланцюжків поставок імпортової сировини, компонентів та готової продукції.

4. Держпідтримка:

- укрупнення галузі через консолідацію;
- розробка адресних регіональних програм, які включають заходи підтримки.

5. Скорочення тіньового імпорту:

- зменшення тіньового імпорту завдяки зниженню їх потоків;
- зниження собівартості товарів і натомість збільшення обсягу виробництва;
- тимчасове (на 1-2 роки) зниження податкового навантаження на легку промисловість для стимулювання імпортозаміщення.

Додатковий імпульс легкої промисловості може дати також нова стратегія розвитку. В якій мають бути сформульовані стратегічні напрями розвитку галузі в умовах чинного режиму обмежень, модернізовано систему заходів державної підтримки з урахуванням як обмежень, так і нових можливостей. Також потрібно створити сприятливі умови для консолідації галузі та вертикальної інтеграції виробничих компаній у сировину та маркетинг.

Для забезпечення результативності інноваційної діяльності, важливо визначити стратегічні напрями розвитку інновацій для підприємств галузі. З урахуванням особливостей технологічного розвитку цих підприємств можна виділити конкретні напрями інноваційної діяльності [14].

Соціально-економічний вплив роботи цих підприємств на національну економіку обмежується в основному наявністю обмеженої кількості низькооплачуваних робочих місць (у порівнянні з сусідніми країнами, особливо країнами ЄС), внеском у бюджет у вигляді відрахувань до фонду оплати праці, а також споживанням обмеженої кількості побутових енергоносіїв. Одночасно ця ситуація вказує на те, що виробництво вітчизняної легкої промисловості (з урахуванням проміжної продукції або виробництва та кінцевого споживання) і, отже, ринок праці та бюджетні надходження, можуть потенційно значно зрости за рахунок

внутрішнього заміщення імпорту, структурно поліпшити експорт, переважно шляхом зменшення частки готової сировинної продукції [14].

Розвиток української легкої промисловості затримується через три основні проблеми: значною залежністю від імпортної сировини, матеріалів і комплектуючих, особливо таких, як тканини (переважно бавовняні і лляні), шкіра, вовна, галантерейні вироби, пряжа та виробниче обладнання; низькою ціновою конкурентоспроможністю вітчизняної продукції на внутрішньому ринку через сприятливі умови для офіційного та нелегального імпорту вживаного одягу та взуття, а також контрабанди тканин і готової продукції; концентрацією значної частини виробництва (особливо в західному регіоні) на виготовленні продукції із споживчої сировини.

Таким чином, головним завданням для забезпечення розвитку вітчизняної легкої промисловості є відновлення та подальше розширення сировинної бази для текстильної та інших галузей промисловості в Україні.

З цією метою компанії повинні створити, відновити або модернізувати заводи з переробки вовни, льону, технічної коноплі, бавовни, а також виробництва штучних і синтетичних волокон [16].

Можливості слід акцентувати в регіонах, де є сприятливі умови для вирощування та отримання необхідної сировини.

Ще однією важливою задачею в подоланні проблем, пов'язаних із функціонуванням легкої промисловості в Україні та забезпеченням її подальшого розвитку, є створення конкурентних умов для учасників внутрішнього ринку текстильної продукції та інших галузей.

Для досягнення цієї мети необхідно розробити та впровадити відповідні нормативно-технічні та кадрові заходи, спрямовані на елімінацію сірого імпорту

одягу та взуття в Україну, а також нелегального вітчизняного виробництва. Іншими словами, конкурентні умови для учасників внутрішнього ринку продукції легкої промисловості України не можуть бути забезпечені без припинення паралельної торгівлі в цьому сегменті економіки [14].

Легалізація обігу готової продукції легкої промисловості на внутрішньому ринку вимагає впровадження бухгалтерського обліку операцій для всіх суб'єктів господарювання.

Практична реалізація цього завдання залежить від нормативно-правового рівня, і вже були прийняті перші законодавчі кроки в цьому напрямку. Зокрема, 20 вересня 2019 року Верховна Рада України ухвалила Закони України "Про внесення змін і доповнень до Податкового кодексу України щодо визначення положень у сфері торгівлі та послуг" і "Про внесення змін і доповнень до Закону про Україну "на вимогу реєстрів бухгалтерського обліку операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" та інших законів України, що стосуються розрахунків у сфері торгівлі та послуг [16].

Способом захисту вітчизняної легкої промисловості від впливу дешевої імпоротної продукції, особливо з Китаю, може бути підвищення (відповідно до правил Світової організації торгівлі) митних ставок і податку на додану вартість для імпорту одягу, взуття, а також сировини, тканин, галантерейних та інших товарів легкої промисловості. Це може бути ефективним заходом для захисту галузі, яка має реальний і перспективний виробничий потенціал в Україні [14].

Інший шлях полягає у встановленні та застосуванні мінімального значення митних зборів на вищезазначений імпорт з Китаю та інших країн за межами ЄС.

Так як є факт того, що імпорт вживаного одягу в Україну негативно впливає на попит продукції виробництва вітчизняних підприємств необхідно:

– створити механізми санітарного контролю за станом вживаних товарів та їх реалізацією;

– заборонити ввезення окремих категорій вживаних товарів (такі, які не можуть використовуватись для носіння вдруге через норми санітарної безпеки);

– створити ліцензії для того, щоб займатись перепродажем вживаного одягу;

– додати відповідні механізми у Податковий кодекс, які будуть для початку накладати податок на імпортерів одягу, який вже був у вжитку, а пізніше на всіх імпортерів.

Розвиток легкої промисловості в Україні потребує подолання недоліків, пов'язаних із звуженням можливостей вітчизняних виробників продукції внаслідок збільшення кількості підприємств, які займаються переробкою споживчої сировини. Наявність таких компаній (у тому вигляді, в якому вони зараз працюють) є доцільною лише з точки зору економічної безпеки в коротко- та середньостроковій перспективі. У майбутньому ці компанії мають трансформуватися з метою інтеграції в українську економіку.

Це може відбуватися двома способами (або їх синтезом) [16]:

– відкриття національних виробничих підрозділів з виробництва продукції, здатної замінити використовувану сировину;

– створення в Україні підприємств з переробки (або використання) готової продукції із сировини на діючих підприємствах.

Отже, одним з основних завдань, зокрема у контексті розвитку виробництва легкої промисловості, яке працює з сировиною, є розширення вже існуючих в Україні ланцюжків доданої вартості шляхом введення нових ланок. Це може бути досягнуто через колективні підприємства, з обов'язковим врахуванням коефіцієнта

локалізації внутрішнього потенціалу на рівні не менше 50%. Стратегія розвитку легкої промисловості має базуватися на зменшенні обсягів експорту сировини та збільшенні постачання продукції високої якості. Отже, додатковим напрямком подальших досліджень є створення моделей оцінки перспективних ніш на зовнішніх ринках для виробництва вітчизняної легкої промисловості [16].

Висновки до розділу 3

В розділі 3 на підставі проведеного аналізу та виявлених проблем розроблені рекомендації та напрямки розвитку імпорту товарів легкої промисловості, а саме:

- Встановити нульову ставку зі сплати ПДВ на обладнання, що ввозиться в Україну для виробничих потреб підприємств легкої промисловості, оскільки в Україні взагалі не виробляється таке обладнання, а відсутність доступних кредитів для виробників плюс ПДВ на обладнання, – не дає можливостей для швидкого переоснащення та оновлення ресурсів. А ця галузь – це модна індустрія, де технології змінюються відповідно до трендів, тенденцій та пори року.

- Спрямувати кошти, вивільнені від оподаткування прибутку – на модернізацію, розбудову, цифровізацію та впровадження інновацій, пов'язаних з основною діяльністю.

Також внесено рекомендацію щодо удосконалення та спрощення митних процедур, наближення їх до підходів ЄС щодо встановлення однакового рівня пільгових ставок ввізного мита в межах певних товарних позицій, уникнення зловживань з перекодіфікацією, скорочення здійснення складних лабораторних досліджень та додаткових витрат бюджету і коштів підприємств тощо.

Для вирішення проблеми тіньового імпорту рекомендовано розвивати помірний ціновий сегмент "fast fashion".

Для забезпечення результативності інноваційної діяльності в роботі визначені стратегічні напрями розвитку інновацій для підприємств галузі.

А для зниження негативного впливу імпорту вживаного одягу в Україну на попит продукції виробництва вітчизняних підприємств визначено необхідність:

– створення механізмів санітарного контролю за станом вживаних товарів та їх реалізацією;

– заборону ввезення окремих категорій вживаних товарів (такі, які не можуть використовуватись для носіння вдруге через норми санітарної безпеки);

– створення ліцензії для того, щоб займатись перепродажем вживаного одягу;

– додання відповідного механізму у Податковий кодекс, який буде накладати податок на імпортерів одягу, який вже був у вжитку.

Способом захисту вітчизняної легкої промисловості від впливу дешевої імпоротної продукції, особливо з Китаю, може бути підвищення (відповідно до правил Світової організації торгівлі) митних ставок і податку на додану вартість для імпорту одягу, взуття, галантерейних та інших товарів легкої промисловості. А для сировини і тканин від яких ця галузь залежить навпаки знижувати ввізні бар'єри. Це може бути ефективним заходом для захисту галузі, яка має реальний і перспективний виробничий потенціал в Україні

ВИСНОВКИ

Структура легкої промисловості є досить складною. Вона відбиває технологічні стадії переробки натуральної чи хімічної сировини. До неї входять сировинні виробництва (отримання бавовни, шкір тварин), напівпродуктові (текстильне, хутряне, шкіряне), що дає кінцеву продукцію (швейна, трикотажна, взуттєва). Особливий вид виробництва – виготовлення своєрідної фурнітури.

Активізація торгівлі між країнами, залучення до міжнародного товарообігу нових держав і територій змінюють світовий ринок та посилюють міжнародну конкуренцію у сфері виробництва та насичення ринку товарами повсякденного попиту, продукцією технічного призначення. Підвищення в останні кілька років курсу євро та послаблення ділової активності ряду країн призвели до стагнації виробництва продукції легкої промисловості в Європі у багатьох сегментах та зміни основних гравців на світовому ринку. Сьогодні лідерами в легкій промисловості є Китай, країни Середньої та Південно-Східної Азії, а також країни Південної Америки, що бурхливо розвиваються останнім часом. У цих країнах легка промисловість оголошена пріоритетною для розвитку національної економіки. У період до 2020 року виробництво та ринки цих країн (за оцінкою експертів) складуть більшу частину світової економіки, більш високу частку зростання доходу в порівнянні з економіками США та країн Європи.

Споживчий ринок товарів надає визначальний вплив підтримку загальноекономічної динаміки високому рівні. Стійке зростання реальної заробітної плати та пенсій сприяло підвищенню частки споживчих витрат населення, на які сьогодні припадає понад 70% усіх грошових витрат середньостатистичного українця. Причому зростання доходів населення призвело не тільки до нарощування

обсягів продажу товарів легкої промисловості, а й до зміни асортиментної структури споживання товарів. Сьогодні купівельні переваги заможного населення переключаються на користь більш дорогих та якісних товарів, покращених споживчих властивостей та модного дизайну. У покупках низькодохідних та середньо-прибуткових груп населення переважають вироби середньої якості, але доступні за ціною: китайський, в'єтнамський, турецький одяг, взуття, трикотажні та панчішно-шкарпеткові вироби, а також товари спільного, вітчизняного та білоруського виробництва. У групі одягу та взуття зберігаються високі темпи продажу товарів молодіжної моди та спортивного спрямування.

Структура споживання товарів легкої промисловості збереже свої пропорції – пріоритет у споживанні належатиме індивідуальному покупцю (населенню). Продукція лінією державних закупівель, збільшившись в абсолютному вираженні, збереже свою нинішню частку.

Істотно в перспективі зміниться і структура українського ринку, більш збалансованим стане співвідношення виробництва, легального імпорту, контрабандної та контрафактної продукції вже у 2024 році, а до 2030 року передбачається довести частку продажу товарів тіньового виробництва та незаконно ввезених товарів на територію України до 10%.

Покращення структури українського ринку можливе через впровадження комплексу заходів, спрямованих на створення цивілізованого та конкурентоспроможного ринку. Це передбачає підтримку створення сучасних товаропровідних мереж як альтернативи нечіткій, а часто й злочинній, неорганізованій торгівлі на речових ринках.

В розділі 2 визначено, що чисельність підприємств на ринку легкої промисловості в Україні входить до найбільших в Європі. З цих підприємств понад

800 є великими та середніми підприємствами. Український ринок легкої промисловості виробляє різноманітні продукти, такі як тканини, швейний і трикотажний одяг, взуття, панчішно-шкарпеткові вироби, хутро (натуральне та штучне), шкіряні товари і галантерея, фурнітура, фарфоровий посуд і інше. Ця продукція має значущий вплив на соціально-економічний стан суспільства та національну безпеку країни.

Українська легка промисловість складається із 17 підгалузей і забезпечує приблизно 150 тисяч робочих місць, що робить її соціально значущим сектором економіки. Цей сектор є орієнтованим на кінцевого споживача та має потенціал для виготовлення різноманітних товарів, які можуть задовольнити попит на внутрішньому ринку. Підприємства легкої промисловості розташовані практично в усіх регіонах України, з основними виробничими потужностями у місті Києві та Київській області, Львівській, Дніпропетровській, Харківській, Закарпатській областях.

Головною проблемою підприємств легкої промисловості України є те, що вони в більшості випадків не виробляють повністю готовий продукт. Виробництво відбувається на базі давальницької сировини і є імпортозалежним.

Половину всієї імпортованої продукції складають такі товари: взуття та частини взуття (18,6%), одяг текстильний (11,8%), одяг трикотажний (11,0%), тканини з хімічних волокон та ниток (7,7%).

Після дослідження факторів впливу на розвиток легкої промисловості було виявлено основні тенденції, як розвивається ринок та проведено SWOT аналіз підприємств легкої промисловості.

Аналіз чинників, що впливає на імпорт товарів легкої промисловості України дозволів виокремити чинники, що впливають на імпорт як фактор забезпечення

безперебійної роботи промисловості та чинники, що узагальнено впливають на обсяги імпорту товарів легкої промисловості, які перепродаються на внутрішньому ринку.

Розрахунок та аналіз основних показники, що характеризують стан імпорту товарів легкої промисловості, дозволів зробити висновок, що географічна структура імпорту є достатньо різноманітною і включає, окрім країн Європи, країни Азії та Африки. Найбільшим імпортером для України є Китай, Туреччина та Польща.

Протягом 2020-2022 рр. щорічно зростали обсяги імпорту давальницької сировини Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей. Однак питома вага імпорту давальницької сировини у загальному обсязі імпорту товарів Львівської та Івано-Франківської областей мала тенденцію до скорочення, а Закарпатської та Чернівецької – до зростання. У Волинській області протягом досліджуваного періоду обсяги імпорту давальницької сировини, як і її частка у імпорті області залишалась стабільною.

В розділі 3 на підставі проведеного аналізу та виявлених проблем розроблені рекомендації та напрямки розвитку імпорту товарів легкої промисловості, а саме:

- Встановити нульову ставку зі сплати ПДВ на обладнання, що ввозиться в Україну для виробничих потреб підприємств легкої промисловості, оскільки в Україні взагалі не виробляється таке обладнання, а відсутність доступних кредитів для виробників плюс ПДВ на обладнання, – не дає можливостей для швидкого переоснащення та оновлення ресурсів. А ця галузь – це модна індустрія, де технології змінюються відповідно до трендів, тенденцій та пори року.

- Спрямувати кошти, вивільнені від оподаткування прибутку – на модернізацію, розбудову, цифровізацію та впровадження інновацій, пов'язаних з основною діяльністю.

Також внесено рекомендацію щодо удосконалення та спрощення митних процедур, наближення їх до підходів ЄС щодо встановлення однакового рівня пільгових ставок ввізного мита в межах певних товарних позицій, уникнення зловживань з перекодифікацією, скорочення здійснення складних лабораторних досліджень та додаткових витрат бюджету і коштів підприємств тощо.

Для вирішення проблеми тіньового імпорту рекомендовано розвивати помірний ціновий сегмент "fast fashion".

Для забезпечення результативності інноваційної діяльності в роботі визначені стратегічні напрями розвитку інновацій для підприємств галузі.

А для зниження негативного впливу імпорту вживаного одягу в Україну на попит продукції виробництва вітчизняних підприємств визначено необхідність:

- створення механізмів санітарного контролю за станом вживаних товарів та їх реалізацією;
- заборону ввезення окремих категорій вживаних товарів (такі, які не можуть використовуватись для носіння вдруге через норми санітарної безпеки);
- створення ліцензії для того, щоб займатись перепродажем вживаного одягу;
- додання відповідного механізму у Податковий кодекс, який буде накладати податок на імпортерів одягу, який вже був у вжитку.

Способом захисту вітчизняної легкої промисловості від впливу дешевої імпоротної продукції, особливо з Китаю, може бути підвищення (відповідно до правил Світової організації торгівлі) митних ставок і податку на додану вартість для імпорту одягу, взуття, галантерейних та інших товарів легкої промисловості. А для сировини і тканин від яких ця галузь залежить навпаки знижувати ввізні бар'єри. Це

може бути ефективним заходом для захисту галузі, яка має реальний і перспективний виробничий потенціал в Україні

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз ринку одягу і франшиз одягу в Україні. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-odezhdy-i-franshiz-odezhdy-v-ukraine-2019-god> (дата звернення: 21.09.2023)
2. Будемо працювати, адже мій бренд, то моя третя дитина. – 2022. - URL: <https://elle.ua/ludi/novosty/budemo-pracyuvati-adzhe-my-brend--ce-moya-tretya-ditina-yak-ukransk-dizayneri-vizhivayut-pd-chas-vyni/> (дата звернення: 20.09.2023)
3. Весь світ продовжує підтримувати Україну під час війни, яку розв'язала росія. URL: <https://1plus1.ua/novyny/ak-svitovi-zirki-pidtrimuut-ukrainu-ta-zasudzuut-rosijsku-agresiu>. (дата звернення: 12.10.2023)
4. Всесвітній банк. URL: <http://www.worldbank.org/>. (дата звернення: 15.09.2023)
5. Гречан А.П. Теоретико-методологічні основи розвитку підприємств легкої промисловості на інноваційних засадах. К. : КНУТД, 2005. 208 с.
6. Грищенко І.М. Легка промисловість України: теоретико-методологічні засади управління розвитком в умовах інтеграції до СОТ : моногр. К. : КНУТД, 2021. 332 с.
7. Державна служба статистики України : Офіційний вебсайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/spr.htm (дата звернення: 22.11.2023)
8. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/ms/fl11>. (дата звернення: 27.09.2023)
9. Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків «Держзовнішінформ». URL.: www.mfa.gov.ua (дата звернення: 25.11.2023)
10. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / Пер. з англ. В.С. Гуля. – К.: Україна, 1994. – 319с
11. Іщук С.О., Созанський Л.Й. Проблеми та особливості розвитку легкої

промисловості в Україні: статистичний порівняльний аналіз із країнами Євросоюзу. *Статистика України*. 2020. Вип 1

12. Кінець епохи fashion: що чекає ринок одягу в Україні. *Pro-consulting*. 2019. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/konec-epohi-fashion-chto-zhdyot-rynok-odezhdy-v-Ukraine>. (дата звернення: 24.11.2023)

13. Лабурцева О.І. Маркетингові дослідження українського ринку текстильних виробів: сучасний стан, проблеми, перспективи / О.І. Лабурцева // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. Спец. вип. Маркетинг: теорія і практика. – Ч.1. К.: КНЕУ, 2007. С. 403-418.

14. Лабурцева О.І. Оптимізація стратегічного розвитку підприємств взуттєвої промисловості в умовах невизначеності / О.І. Лабурцева, С.В. Беляєва // *Вісник КНУТД*. 2004. №3. С. 77-81.

15. Лебедев В.В. Пути развития текстильной и легкой промышленности URL.: <http://www.wto.ru/documents.asp?f=analitica2&t=14> (дата звернення: 12.10.2023)

16. Легка промисловість України: реалії та перспективи розвитку. Експертно-аналітична доповідь/ Колектив авторів під науковою редакцією д.е.н., професора, член-кор. НАПН України І. М. Грищенко. К. : КНУТД, 2015. 82 с.

17. Легка промисловість України: стан, проблеми, перспективи економічного розвитку / За ред. Волкова О.І., Гончарова Ю.В. К. : Київський національний університет технологій та дизайну, 2009. 446 с.

18. Легка промисловість України: теоретико-методологічні засади управління розвитком в умовах інтеграції до СОТ : монографія/ І.М. Грищенко [та ін.]; за ред. Ю.В. Гончарова. – К. : КНУТД, 2011. 332 с.

19. Москалюк С.С. Ринок швейної продукції: сучасний стан та тенденції розвитку / С.С. Москалюк. *Легка промисловість*. 2016. № 4. С. 46-47.

20. Нефьодова Ю.В. Напрямки розвитку легкої промисловості України URL.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2010_3/Nefedova.pdf (дата звернення: 12.11.2023)

21. Одяг українського виробництва. Про виробників одягу в Україні - трикотажне виробництво. Джерсі. Виробництво одягу. URL: <https://tricot.com.ua/uk/odyag-ukrayinskogo-vyrobnytva-pro-vyrobnykiv-odyagu-v-ukrayinitrykotazhne-vyrobnytvo> (дата звернення: 27.11.2023)
22. Олександра Екстер – амазонка українського авангарду. *Aristocrats*. 2022. URL: <https://aristocrats.fm/oleksandra-ekster-amazonka-ukrayinskogo-avangardu/> (дата звернення: 30.11.2023)
23. Особливості розвитку та сучасний стан легкої промисловості України. URL.: <https://mozok.click/2386-osoblivost-rozvitku-ta-suchasniy-stan-legkoypromislovost.html> (дата звернення: 20.11.2023)
24. Оцінка сучасного стану ринку одягу в Україні. *Economy.Nayka*. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/87.pdf (дата звернення: 24.10.2023)
25. Проблеми легкої промисловості України, та шляхи їх вирішення. URL.: <http://intkonf.org/velimchanitsya-ti-suchasniy-stan-legkoyi-promislovosti-ukrayini/> (дата звернення: 27.11.2023)
26. Сучасний стан легкої промисловості України. URL.: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4423> (дата звернення: 12.11.2023)
27. Технологічна модернізація промисловості України / За ред. д. е. н. Л.І. Федулової; Інститут економіки та прогнозування. – К., 2008. 472 с. С. 125-126
28. Украинский легпром теряет внутренний рынок. URL.: http://dengi.ua/news/86744_Ukrainskij_legprom_teryayet_vnutrennij_rynok.html (дата звернення: 22.11.2023)
29. Українська асоціація підприємств легкої промисловості. Збірник матеріалів до розширеної наради з питань розвитку легкої промисловості. Чернівці. 13 с.
30. Чем секонд-хенд вредит легкой промышленности. URL.: http://www.goodvin.info/biznes/chem_sekond_hend_vredit_legkoy_promyshlennosti.html (дата звернення: 22.11.2023)

31. Шершньова З.Є. Стратегічне управління. КНЕУ, 2003. 394 с.
32. Stakeholder. *Investopedia*. 2021. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/stakeholder.asp> (дата звернення: 01.10.2023)
33. The eCommerce market in Ukraine Here. *ecommerce DB*. 2022. URL: <https://ecommercedb.com/en/markets/ua/all>. (дата звернення: 01.12.2023)
34. The Myth of Sustainable Fashion. *HBR*. 2022. URL: <https://hbr.org/2022/01/the-myth-of-sustainable-fashion> (дата звернення: 01.10.2023)
35. U.S. apparel market - statistics & facts. *Statista*. 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/856454/market-share-of-the-leading-clothing-and-apparel-brands-worldwide/>. (дата звернення: 02.10.2023)
36. UK Online Shopping and E-Commerce Statistics for 2017. *Nasdaq*. 2017. URL: <https://www.nasdaq.com/articles/uk-online-shopping-and-e-commerce-statistics-2017-2017-03-14> (дата звернення: 17.11.2023)
37. What Is A Capsule Wardrobe? *The good trade*. 2022. URL: <https://www.thegoodtrade.com/features/what-is-a-capsule-wardrobe> (дата звернення: 15.11.2023)
38. What Is A Capsule Wardrobe? URL: <https://www.thegoodtrade.com/features/what-is-a-capsule-wardrobe> (дата звернення: 21.11.2023)
39. What is the demand for apparel on the European market? URL: <https://www.cbi.eu/market-information/apparel/what-demand> (дата звернення: 12.11.2023)
40. Women's Suit Guide 2021-2022: Stylish Pantsuit Models. URL: <https://www.fitndstyle.com/fashion-guide/womens-suit-guide-2021-2022-stylish-pantsuit-models/> (дата звернення: 12.11.2023)